

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารการเลือกตั้ง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และให้ความสำคัญกับแนวคิด ทฤษฎี บทควม วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความคิดและสร้างกรอบแนวคิด ในการวิจัยโดยกำหนดประเด็น มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
2. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
5. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเทศบาล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดเท่าที่มนุษย์จะคิดค้นได้ เพราะเมื่อ มนุษย์ได้วิวัฒนาการจากสัตว์สี่เท้ามาใช้สองเท้ายืนตัวตรงอยู่กันกระจัดกระจายมาอยู่รวมกัน ใน สังคมปึกหลักประกอบารเกษตร เป็นต้นมา ก็พยายามค้นหาวิธีการปกครองกันหลายรูปแบบซึ่ง ส่วนมากเป็นแบบการใช้อำนาจให้ผู้ปกครองสามารถบังคับผู้ได้ปกครองให้กลัวเกรงอำนาจดินฟ้า อากาศ อำนาจผีศาจเทวดา อำนาจอาวุธความแข็งแรงของผู้ปกครอง ฯลฯ ทั้งหมดนี้ มนุษย์ไม่มี ความสุขกายสบายใจ จนเริ่มมีผู้คิดระบอบประชาธิปไตยโดยตรงในการปกครองนครรัฐของกรีก โบราณ จึงเห็นว่าเป็นระบอบที่ให้มนุษย์มีอิสระเสรี มีความสุข ความภาคภูมิใจที่ไม่ต้องการเป็น ทาสของใคร เมื่อผู้คนมากขึ้น การรวมตัวกันเป็นสังคมขนาดใหญ่ก็เกิดขึ้น การใช้วิธีการ ประชาธิปไตยทางตรงทำไม่ได้จึงเปลี่ยนเป็นแบบประชาธิปไตยโดยอ้อม มีการเลือกผู้แทนของ ประชาชนมาทำหน้าที่ในฝ่ายต่างๆ เช่น ออกกฎหมาย นำกฎหมายมาใช้บังคับ และการตีความ กฎหมายเพื่อตัดสินข้อพิพาทต่างๆ

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2554 : 97-98) กล่าวว่าหากจะพิจารณาถึงรากฐานที่มาของประชาธิปไตยแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ความคิดเรื่องประชาธิปไตยมาจากความเชื่อหรือแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ความเชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ 2) การมีศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ในสติปัญญา การรู้จักใช้เหตุผลและการมองมนุษย์ในแง่ดี ว่าสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขส่วนรวมได้ โดยทั่วไปประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ คือ ทั้งในแง่รูปแบบและเนื้อหา ทั้งสองส่วนนี้ต้องอิงอาศัยกันและกัน รูปแบบหรือระบบที่ดี ไม่ว่าจะเป็นระบบพรรคการเมือง การเลือกตั้ง การจัดตั้งรัฐบาล รัฐสภาที่ดี เป็นต้น ย่อมจะช่วยรักษาและพัฒนาเนื้อหาหรือสาระของประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ได้ อย่างไรก็ตาม ส่วนที่สำคัญที่สุด ก็คือ เนื้อหาสาระของประชาธิปไตย การมีรูปแบบหรือระบบที่ดีนั้นก็เพื่อที่จะรักษาเนื้อหาสาระนี้ไว้ ให้เป็นรูปแบบการปกครองและวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักของความเสมอภาคเสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน

เพลโต (อ้างถึงใน สมบัติ จันทวงศ์, 2565:66) ได้อธิบายถึงหลักการแห่งประชาธิปไตยว่าการปกครองที่ดีที่สุดนั้นจะต้องเป็นการปกครองโดยชนส่วนน้อย แต่ชนชั้นปกครอง (Aristocracy) นี้จะต้องเป็นชนส่วนน้อยที่มีสติปัญญาหรือราชาปราชญ์

สมบัติ จันทวงศ์ (256: 39) กล่าวว่ายังมีนักคิดหลายท่านในยุคประชาธิปไตยรุ่งเรืองในสมัยกรีก เช่น โสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล ได้ขยายความเห็นถึง อำนาจอธิปไตยทั้งปวง จำเป็นต้องยกให้ราชาปราชญ์ที่มีคุณธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย การบริหารและการตัดสินใจต่าง ๆ เพราะราชาปราชญ์ที่มีคุณธรรม จะส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม และปกครองประชาชนด้วยความเอาใจใส่ เสียสละใช้อำนาจโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์สุขของสังคมและประชาชน เพลโตได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองควรใช้อำนาจโดยธรรม อำนาจและความยุติธรรมจะต้องมีความคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของโสเครตีส ที่ว่าผู้ปกครองควรจะเป็นปราชญ์เพราะปราชญ์เป็นผู้ทรงคุณธรรม ที่จะทำให้สังคมมีสันติสุข แต่สำหรับแนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล นักปรัชญาเมธีที่ได้สะท้อนให้เห็นความพยายามในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างเป็นระบบ และมีลักษณะของตรรกะที่เป็นวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับพื้นฐานการเป็นนักชีววิทยาของตัวเอง ความคิดทางการเมืองของอริสโตเติล มีความแตกต่างกับความคิดของเพลโตอย่างชัดเจนในเรื่องของรัฐ รัฐของเพลโตโดยเฉพาะในอุดมรัฐ (Republic) มีลักษณะเป็นอุดมคติ โดยสมบูรณ์แม้แต่ตัวของเพลโตเองก็ยอมรับ จนกระทั่งในบั้นปลายของชีวิต เพลโตได้เปลี่ยนความคิดโดยยกระดับความเป็นอุดมคติลง โดยการเสนอความคิดเกี่ยวกับนิติรัฐ แต่นิติรัฐแม้จะมีลักษณะที่เป็นไปได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีลักษณะเป็นรัฐประดิษฐ์ มากกว่ารัฐในโลกของความเป็นจริง

โดยธรรมชาติ โดยเฉพาะการกำหนดขนาดและที่ตั้งของรัฐจะมีลักษณะเป็นรัฐประดิษฐ์โคสมบูร์น แม้แต่นครรัฐในความคิดของอริสโตเติลจะมุ่งเน้นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือในโลกของความเป็นจริงมากกว่า แม้จะมีบางส่วน เช่น การสมรสและการควบคุมประชากร จะมีลักษณะเป็นรัฐประดิษฐ์ อยู่บ้างก็ตามแต่ในส่วนอำนาจของการปกครองมีส่วนที่เชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏเป็นอย่างมาก

ปรัชญารากฐานที่สำคัญทางการเมืองที่อริสโตเติลได้วางฐานไว้มีหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องจริยธรรม (Ethics) อริสโตเติลได้จำแนกคุณธรรมให้เห็นความแตกต่าง 2 ประการ คือ คุณธรรมทางปัญญาและทางศีลธรรม คุณธรรมทางปัญญาเกิดจากการเรียนรู้และคุณธรรมทางศีลธรรมเกิดจากการเพาะบ่มนิสัย ดังนั้น การมีคุณธรรมจึงต้องมีทั้งทางปัญญาและทางศีลธรรม ผู้ที่มีเฉพาะปัญญาแต่ขาดศีลธรรมในที่สุดจะกลายเป็นทรราชย์ได้โดยง่าย ศีลธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งธรรม ในขณะที่เดียวกันอริสโตเติลก็มีความเห็นว่าความยุติธรรม คือ ผลรวมของคุณธรรม กล่าวคือ ถ้าบุคคลกระทำการด้วยความพอเหมาะพอควรไม่ละเมิดผู้อื่น ย่อมหมายถึงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม การดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม การดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม คือ การรักษาคุณธรรม

สำหรับความคิดที่อริสโตเติลเสนอไว้ใน การเมือง (Politics) เป็นการนำเสนอให้เห็นการเมืองทั้งระบบตั้งแต่ธรรมชาติและกำเนิดของรัฐ การแบ่งชั้นตามภาระหน้าที่โดยธรรมชาติ การวิเคราะห์รูปแบบการปกครอง ซึ่งอริสโตเติลได้จำแนกลักษณะการปกครองเป็นเกณฑ์พิจารณา โดยแบ่งรูปแบบการปกครองที่ดีและเลว

รูปแบบการปกครองที่ดี คือ รูปแบบการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ได้แก่ รูปแบบราชาธิปไตย อนาธิปไตยและโพลิตี ส่วนรูปแบบการปกครองที่เลว คือ รูปแบบการปกครองเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ได้แก่ รูปแบบราชาธิปไตย คณาธิปไตย และประชาธิปไตย

รูปแบบโพลิตี คือ รูปแบบผสมระหว่างคณาธิปไตยกับประชาธิปไตย โดยแพะราชชน ออกเป็นชนชั้นคนรวย ชนชั้นกลาง และชนชั้นคนจน โดยให้คนรวยและคนจนเลือกคนชนชั้นกลางเป็นผู้ปกครอง เพื่อทำหน้าที่ในการประสานประโยชน์ของคนรวยที่มั่งคั่งกับเสรีภาพของคนจนส่วนใหญ่ รูปแบบโพลิตีอาจเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเป็นรูปแบบประชาธิปไตยตัวแทนในปัจจุบัน

นอกจากนี้ สมบัติ ช่างธัญวงศ์ (25596 - 98) กล่าวว่าจากการศึกษาแนวความคิดของ ล็อก ตั้งแต่ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ กฎธรรมชาติที่มีอิทธิพลตามมนุษย์ จุดบกพร่องของสภาวะธรรมชาติ ความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องมาทำสัญญาร่วมกันเพื่อจัดตั้งสังคม กระบวนการจัดตั้งตัวแทนหรือรัฐบาล แบบทริสต์เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของ

ประชาชน การแบ่งแยกอำนาจของสถาบันการปกครองหน้าที่ของสถาบันการปกครองในการรักษา เสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชนและสิทธิของประชาชนในการ โคนล้มรัฐบาล ทั้งหมดนี้ล้วน สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายของลัทธิที่ต้องการจะสถาปนาสังคมการเมืองเพื่อดำรงรักษาชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน อันจะนำมาซึ่งชีวิตที่ดีและมีความสุขของประชาชน ประการสำคัญ คือลัทธิ ได้นำเสนอกระบวนการที่จะไปสู่ความเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริง โดยมีหลักประกันที่ แน่นอน มิใช่เพื่อฝัน หลักประกันดังกล่าว คือ อำนาจอธิปไตยของประชาชน ที่สามารถจะควบคุม กำกับและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง หากไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ดังกล่าว ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการถอดถอนรัฐบาลได้ เมื่อ พิจารณาจากปรัชญาความคิดทางการเมืองของลัทธิทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่า ความคิดทางการเมือง ของลัทธิ คือ รากฐานสำคัญของหลักการประชาธิปไตยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เป็นปรัชญาวัตถุ นิยมที่ดำรงคุณค่าแห่งเป้าหมายและวิถีแห่งชีวิตการเมืองและสังคมเมืองอย่างเป็นระบบมี ระเบียบกฎเกณฑ์ และปฏิบัติได้ในโลกของความเป็นจริง และจุดนี้เองที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่าง ระหว่างปรัชญาการเมืองของลัทธิกับปรัชญาเมธีอื่นๆ อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การศึกษา ปรัชญาการเมืองของลัทธิ คือ การศึกษาปรัชญาการเมืองระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทนในยุค ปัจจุบัน

สำหรับรุสโซ (อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2550 : 252 - 253) เห็นว่ามนุษย์เกิดมา พร้อมกับเสรีภาพ โดยธรรมชาติมนุษย์ไม่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ดังนั้น การให้ผู้อื่นผู้ใดมาเป็นทาส ของมนุษย์จึงเป็นสิทธิที่ไม่ชอบธรรม การยอมรับความเป็นทาสของมนุษย์โดยกำเนิดก็เท่ากับเห็น ว่าทาสมิใช่มนุษย์ แต่ภายใต้กฎแห่งธรรมชาติมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นภัยต่อเสรีภาพของ มนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องมาทำสัญญาร่วมกันจัดตั้งประชาคมการเมืองเพื่อมอบตัวให้แก่สังคม การเมืองเหมือนกันหมด ด้วยข้อตกลงเช่นนี้ทำให้มนุษย์มีฐานะเท่าเทียมกัน ไม่มีใครได้เปรียบจาก ผู้อื่น จึงทำให้มนุษย์สามารถดำรงรักษาเสรีภาพของตนได้อย่างเสมอภาคกัน ทั้งนี้เพราะภายใต้ สัญญาประชาคม ตามแนวคิดของรุสโซผู้ทรงอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนที่มารวมตัวกัน และ การใช้อำนาจของผู้ทรงอำนาจอธิปไตยจะต้องสนองตอบเจตจำนงทั่วไป (General will) ของประชาชน ที่มาทำสัญญาร่วมกัน และเจตจำนงทั่วไปของประชาชนที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การรักษา เสรีภาพของมนุษย์ทั้งเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน

จากแนวความคิดของ ปรัชญาเมธีการเมืองต่างๆ สรุปได้ว่าระบอบประชาธิปไตย ยุคใหม่มีรากฐานมาจากระบอบประชาธิปไตยโดยตรงของนครรัฐเอเธนส์ และได้รับการพัฒนาให้ สอดคล้องกับสังคมการเมืองของมนุษย์ และเป็นระบอบการเมืองที่ได้รับความศรัทธาเลื่อมใสจาก ประชาคมโลกอย่างกว้างขวางที่สุดในปัจจุบัน ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยยุคใหม่ยึดมั่นใน

ความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้เหตุใช้ผลเพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตน และมีความเชื่อมั่นว่าชีวิตที่ดีและมีสุขจะต้องเป็นชีวิตที่มีเสรีภาพและความเสมอภาค การบรรลุเป้าหมายในการดำรงรักษาเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ ประชาชนจะต้องเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยยุคใหม่จึงเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ความหมายของประชาธิปไตย

โดยทั่วไปแล้วคำว่า ประชาธิปไตย มีนักวิชาการได้อธิบายไว้หลากหลาย โดยมีหลักในการอธิบายที่แตกต่างกันไป จากผลการวิจัยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมของสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) (ธีรวุฒิ โสภณัฐกุล, 2550 : 79) ปรากฏว่ามีมากกว่า 200 ความหมาย และที่น่าสังเกตก็คือ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก็เรียกระบอบการปกครองของฝ่ายตนว่า ประชาธิปไตยด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประชาธิปไตย อาจแยกเป็น 2 แนวใหญ่ๆ คือประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยตะวันตก (Liberal Western Democracy) กับประชาธิปไตยประชาชนหรือประชาธิปไตยเบ็ดเสร็จ (People's Totalitarian Democracy) หรือประชาธิปไตยรวมศูนย์ (Democratic Centralism) ซึ่งหมายถึง ระบอบประชาธิปไตยจะหมายถึงเฉพาะเสรีภาพประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยตะวันตกเท่านั้น

ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” จึงกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

โรเบิร์ต เอ. คาร์ล (Robert A. Dahl, 1971: 3 อ้างถึงใน สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2546 : 10) ได้ให้คำจำกัดความว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองระบอบหนึ่ง ที่ทางรัฐบาลต้องตอบสนองความชอบของประชาชน ที่ถือว่าเป็นความเท่าเทียมของการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย ความรับผิดชอบนี้คือ ประชาชนต้องมีโอกาสในการกำหนดความพอใจของเขานั้นคือต้องประกันว่าประชาชนมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกันมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธิในการลงคะแนน มีแหล่งทางเลือกของข้อมูล มีเสรีภาพ มีการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ผู้นำทางการเมืองมีสิทธิในการแข่งขันเพื่อการเลือกตั้ง และมีสถาบันในการดำเนินการตามนโยบายที่มาจาก การเลือกตั้งและการแสดงออกของประชาชน ดังนั้นในความคิดของคาร์ล ประชาธิปไตยมีหลายมิติกกล่าวคือเป็นเรื่องของ

1. การแข่งขันระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม (โดยเฉพาะพรรคการเมือง)
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกผู้นำและนักการเมืองอย่างน้อยโดยการเลือกตั้งที่ยุติธรรมที่ไม่มีการละเว้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
3. เสรีภาพของประชาชน และเสรีภาพทางการเมือง ซึ่งเป็นเสรีภาพในการแสดงออก ประชาสัมพันธ์ทางสื่อรวมตัวเป็นกลุ่มเมื่อแน่ใจว่ามีการแข่งขันและมีการมีส่วนร่วมตั้งไปตรงมา

ชยอนันต์ สมุทรวณิช (2549) กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ อุดมการณ์ซึ่งประกอบด้วย การมีศรัทธาในความสามารถในสติปัญญา การมีศรัทธาในความสามารถที่จะฝ่าฟันเหตุผลเพื่อ ประกอบการตัดสินใจ ความเชื่อในอำนาจทางการปกครองของรัฐบาลที่เกิดประโยชน์สุขต่อ ส่วนรวม และมีความเคารพในความคิดเห็นและการตัดสินใจของมติคนส่วนมาก

กมล ทองธรรมชาติ (2549 : 25) กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองที่ถือเสียงข้างมากเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ โดยมีกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ซึ่งสภานิติบัญญัติตราขึ้น โดยรัฐบาลเป็นผู้วางรายละเอียดกฎหมายนั้นๆ ใช้อย่างบังคับกับบุคคลทั้งหมด

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln, 1865 อ้างถึงใน ชีววุฒิ โศภิชญกุล, 2550 : 79) อธิปไตยประชาธิปไตยของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (A government of the people, by the people, and for the people) เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาล รัฐบาลจะต้องเป็นรัฐบาลของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเลือกและถอดถอนรัฐบาลได้ และในการจัดตั้งรัฐบาลนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งด้วย เช่น โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปเพื่อจัดตั้งรัฐบาล นอกจากนั้น รัฐบาลในระบบประชาธิปไตยจะต้องเป็นรัฐบาลที่ดำเนินการเพื่อประชาชนหรือตามเจตนารมณ์ของประชาชนด้วย

แม็คไกวเวอร์ (MacIver, 2009: 69 อ้างถึงใน ชีววุฒิ โศภิชญกุล, 2550 : 80) เห็นว่า ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปแบบการปกครองและวิถีชีวิต กล่าวคือ ประชาธิปไตยมีความหมายทั้งในแง่ระบบการเมืองและการดำรงชีวิต

บุญทัน ดอกไธสง (2552 : 160) ซึ่งอาจจะมองลึกในความหมายประชาธิปไตยในฐานะวิถีชีวิตลงไปอีก โดยได้สรุป ประชาธิปไตย ไว้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามให้กับประชาชนรากหญ้าได้เรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของ ประชาธิปไตย พร้อมกับการนำหลักการแนวคิดมาใช้ในชีวิตประจำวันเสมือนหนึ่งว่าประชาธิปไตย เป็นวิถีชีวิต โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การตระหนักรู้คุณค่าของตนเองว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนธรรมดา

ฮาโรลด์ ลาสกี (Harold Laski, 2004: 64 อ้างถึงใน ชรรินทร์ ชรรษาฤทธิ, 2554:100) อธิบายว่า ประชาธิปไตย เป็นความปรารถนาที่มนุษย์ต้องการรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง และความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

เฮช เจ ลาสกี (H.J. Laski, 1936: 58 อ้างถึงใน ชรรินทร์ ชรรษาฤทธิ, 2554 : 100) กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตย คือ ความปรารถนาของมนุษย์ในอันที่ยอมรับนับถือ และรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง และความเสมอภาคระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

เอ ดี ลินเซย์ (A.D. Linsay, 1943: 94 อ้างถึงใน ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, 2554 : 100) เห็นว่า ประชาธิปไตย คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดำเนินร่วมกันโดยไม่สูญเสียเสรีภาพตามที่แต่ละคนปรารถนา

จากความหมายข้างต้นกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตย มีทั้งความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ในความหมายอย่างแคบประชาธิปไตย มีความหมายในฐานะที่เป็นปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งถือว่าอำนาจในการปกครองเป็นของประชาชน ส่วนความหมายอย่างกว้าง ประชาธิปไตยนอกจากจะหมายถึง รูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเองแล้วยังหมายความรวมถึงแนวความคิดและวิถีชีวิตของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดแบบประชาธิปไตยด้วย

หลักการของประชาธิปไตย

หลักการประชาธิปไตย มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ความหลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย ดังนี้

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2550 : 103) ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือประชาธิปไตย ว่าด้วยหลักการของประชาธิปไตยที่แท้จริงไว้เป็นขั้นตอน กล่าวคือ

1. หลักอำนาจธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) ในหลักการนี้เป็นเรื่องของ การให้ความสำคัญกับอำนาจธิปไตยที่จะต้องเป็นของประชาชน เพื่อให้การปกครองเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปปกครอง และรวมไปถึงอำนาจในการถอดถอนผู้แทนที่ตนเองเลือกด้วย

2. หลักเสรีภาพ (Liberty) ในหลักการข้อนี้เป็นการให้ความสำคัญกับเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเสรีภาพเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเสมอภาคของประชาชน

3. หลักความเสมอภาค (Equality) หลักการในข้อนี้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค ถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะเกิดมามีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างเหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างทางกายภาพ สำหรับความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางโอกาส ซึ่งหมายถึงประชาชนจะมีโอกาสที่เท่ากันในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา

4. หลักกฎหมาย (Rule of Law) หลักการในข้อนี้จะให้ความสำคัญกับการบัญญัติกฎหมายที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน โดยมีความชอบธรรมบังคับใช้กับประชาชนอย่างยุติธรรม มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) ปัจจุบันประชากรของรัฐแต่ละรัฐนั้นมีจำนวนมาก ซึ่งคงเป็นการยากที่จะให้ทุกคนในรัฐมีความคิดเห็นเหมือนกัน ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงมีแนวโน้มต้องอาศัยหลักการเสียงข้างมาก

แจ๊ค พลาโน (Jack C. Plano, 1988 อ้างถึงใน ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, 2554 : 103) ก็ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ใกล้เคียงกับที่ใช้ในการปฏิวัติฝรั่งเศส 4 ประการ ได้แก่ ปัจเจกชนนิยม (Individualism) เสรีภาพ (Liberty) เสมอภาค (Egalitarianism) และ การดรภาพ (Fraternity)

วิสุทธิ โปธิแทน (2551:49-80) หลักการของประชาธิปไตย (principles of democracy) คือ

1. หลักว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)

หลักว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคนและประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจเป็นผู้ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ในทางทฤษฎีซึ่งนำไปสู่การปฏิบัตินั้นหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนจึงแสดงออกได้ในเรื่องสำคัญๆ ดังนี้

1.1 การที่ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ในแนวคิดประชาธิปไตยนั้นถือว่าต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของประชาชนแต่ละคนที่จะทำกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ร่วมกัน โดยแต่ละคนต่างมีอิสระพอสมควรในการเลือกในการทำหรือไม่ทำกิจกรรมเหล่านั้นอย่างที่ไม่รอน ไวนอร์ (Myron Weiner) ได้นิยามคำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ไว้ว่า การกระทำโดยสมัครใจใดๆ ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดองค์การหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือไม่ว่าจะใช้วิธีการที่ต้องเป็นที่ยอมรับหรือไม่ก็ตาม ที่มุ่งจะไปมีอิทธิพลต่อทางเลือกนโยบายสาธารณะต่อการบริหารนโยบายสาธารณะและต่อทางเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะจะเป็นผู้นำทางการเมืองระดับไหนของการปกครอง คือ ทั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

เลสเตอร์ ดับเบิลยู มิลเบรท (Lester W. Milbrath) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะมีตั้งแต่เรื่องง่ายๆ ในชีวิตประจำวันของสังคมประชาธิปไตยในสังคมอเมริกา จนบางที่ไม่คิดว่าเป็นเรื่องการเมือง จนไปถึงเรื่องที่ยากที่มีความซับซ้อนเข้าใจยาก โดยจัดลำดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตั้งแต่ความสำคัญจากน้อยไปหามากไว้ 14 เรื่อง คือ การที่บุคคล

1. สนองตอบแบบใดแบบหนึ่งต่อสิ่งรื้อทางการเมือง
 2. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
 3. ริเริ่มอภิปรายถกเถียงทางการเมือง
 4. พยายามพูดจาหวานล่อมให้คนอื่นลงคะแนนเลือกตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง
 5. ติดกระดุมหรือแผ่นป้ายโฆษณาทางการเมืองบนเสื้อผ้าหรือบนรถ
 6. ติดต่อกับหรือเกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการเมือง (เจ้าหน้าที่หรือผู้นำ)
 7. ช่วยเหลือทางการเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 8. เข้าร่วมประชุมทางการเมือง
 9. สละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
 10. เข้าเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคการเมือง
 11. เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริหารหรือการวางแผนของพรรคการเมือง
 12. ช่วยหาทุนให้พรรคการเมือง
 13. เข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 14. ได้รับเลือกในการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งของพรรคการเมืองหรือของรัฐบาล
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถือว่ามีความสำคัญพื้นฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ การเลือกตั้ง การร่วมรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการร่วมรวมตัวเป็นพรรคการเมือง

1.2 การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายเสียงข้างน้อย หมายถึง การตัดสินใจใดๆ ของกลุ่ม ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ ไม่ว่าจะในระดับใดๆ (ระดับที่ประชุมกรรมการ ระดับสมาคม ระดับชุมชนเล็ก ระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ) หลักจากที่ได้มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันพอสมควรแล้วหากไม่อาจหาความเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ได้ ก็ให้ตัดสินใจเป็นข้อยุติในขณะนั้น โดยถือเสียงข้างมากเป็นเสียงชี้ขาดเพื่อจะได้กระทำการต่อไปให้เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การถือเอาเสียงข้างมากเป็นเสียงตัดสินนั้นจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของเสียงข้างน้อยด้วย เพราะหากไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพดังกล่าวย่อมทำให้เสียงข้างมากนั้นเป็นเสียงข้างมากที่กดขี่อันเป็นลักษณะของเผด็จการหาใช่ประชาธิปไตยไม่

1.3 การยอมรับการมีฝ่ายค้าน ไม่ได้หมายความว่าให้ฝ่ายค้านเข้ามาใช้อำนาจร่วมตัดสินใจในกระทำของรัฐบาล แต่หมายความว่า เป็นการยอมให้มีฝ่าย (บุคคลหรือกลุ่มหรือพรรค) ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายและกระทำของรัฐบาลเกิดขึ้น คงอยู่และดำเนินการได้โดยอิสระ รวมทั้งการที่รัฐบาลยอมรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลด้วย トラบใดที่การคัดค้านและการวิพากษ์วิจารณ์นั้นไม่ล่วงละเมิดผู้ใดจนขัดต่อกฎหมายที่ออกและประกาศใช้ตามวิถีทางประชาธิปไตย

2. หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (right, liberty or freedom)

หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย คำว่า สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) ในตัวของมันเองอาจมีความหมายแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ

สิทธิ (right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครองให้

เสรีภาพ (liberty) หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกทางตามความปรารถนาของตนโดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น

อิสรภาพ (freedom) หมายถึง การทำหรือดเว้นที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น อย่างไรก็ตามในหลักการประชาธิปไตยเรื่องนี้จะใช้คำสามคำในความหมาย

เดียวกันและเรียกรวมๆในภาษาไทยว่า “เสรีภาพ”

ดังนั้น เสรีภาพในระบบประชาธิปไตย จึงหมายถึง ความสามารถของคนที่กระทำหรือดเว้นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายนั้นออกโดยวิถีทางประชาธิปไตย คือ ออกโดยผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งมาอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยทั่วไปนั้น เสรีภาพพื้นฐานในระบบประชาธิปไตยได้แก่

2.1 เสรีภาพในการคิดและการแสดงออก

2.2 สิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐ หรือที่เรียกว่า สิทธิในความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิมนุษยชน

2.3 เสรีภาพในการเลือกตั้ง

2.4 เสรีภาพในการนับถือศาสนา

2.5 เสรีภาพในการเคลื่อนไหวหรือย้ายที่อยู่

2.6 เสรีภาพในการประชุมชุมนุมกันและรวมตัวเป็นกลุ่มหรือสมาคม

2.7 เสรีภาพที่จะไม่ถูกรัฐหรือใครกระทำการใดๆ ต่อตนตามอำเภอใจ

2.8 เสรีภาพพื้นฐานอื่นๆ อันเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของคน

กล่าวโดยสรุป เสรีภาพเป็นหลักการสำคัญมากที่จะขาดมิได้ในหลักการหนึ่งของประชาธิปไตย แม้ว่าโดยหลักการของเสรีภาพแล้ว คนแต่ละคนหรือกลุ่มต่างๆ ของคนมีอิสระเสรีอย่างกว้างขวางเพียงแต่ว่าคนแต่ละคน หรือกลุ่มคนทั้งหมดนั้นไม่อาจใช้เสรีภาพของตนล่วงละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นได้ เพราะหากเป็นเช่นนั้นคนทั้งหลายก็จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกันและกัน เสรีภาพในความเป็นจริงก็จะไม่มีอีกต่อไป

3. หลักการว่าด้วยความเสมอภาค (equality) ความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตยนั้นไม่ได้หมายความว่าทุกคนในสังคมจะต้องเท่าเทียมกันหรือเหมือนกันในทุกด้านเพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่

เป็นไปได้ เนื่องจากเป็นการจัดธรรมชาติของมนุษย์ แต่ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายความว่า การที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันพื้นฐานในเรื่อง สำคัญๆ ที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชน อันจะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่ง ความเป็นมนุษย์ และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม โดยเปรียบเทียบให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3.1 ความเสมอภาคทางการเมือง ที่ป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนเรื่องความเสมอภาค ในการเลือกตั้ง คือ

3.1.1 ความเสมอภาคของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้แก่ การ กำหนด คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องใช้เกณฑ์เดียวกันให้ เหมือนกันกับราษฎรทุกคน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนต้องสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยไม่ลำบาก ไป กว่ากัน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนแต่ละคนลงคะแนนเสียงได้เท่ากันในการเลือกตั้งอย่างเดียวกัน ใน คราวเดียวกัน ในการนับคะแนนเสียงนั้นคะแนนเสียงทุกคะแนนจะต้องนับเท่ากัน โดยบัตร ลงคะแนนของแต่ละคนจะต้องเหมือนกัน

3.1.2 ความเสมอภาคของการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่มีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการแข่งขันเพื่อให้ได้รับเลือก โดยจะต้องใช้เกณฑ์เดียวกันกับผู้สมัครทุกคนในการกำหนด คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ให้โอกาสผู้สมัครทุกคนเท่าเทียมกันในการรณรงค์หาเสียง เช่น การกำหนดระยะเวลา เวลาในการหาเสียง หรือถ้าหากจะกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายในการหาเสียงก็ต้อง กำหนดให้เหมาะสมไม่ให้ใครใช้จ่ายเกินวงเงินที่กำหนดโดยสามารถชี้แจงรายการใช้จ่ายได้ เป็นต้น และใช้วิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งกับทุกคนโดยเสมอกันไม่เลือก ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

3.2 ความเสมอภาคตามกฎหมาย หมายความว่า ระบบการออก (การบัญญัติ) การบังคับใช้ และการวินิจฉัยกฎหมายของประเทศจะต้องมีลักษณะเป็นมาตรฐานสากลซึ่งบังคับ ใช้กับทุกคนโดยเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งในประเทศประชาธิปไตยนั้นกฎหมายหลักต้องออก โดยรัฐสภาที่ประกอบด้วย ผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกตั้งมาแบบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมาย ต้องกระทำด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมโดยให้ใช้กับทุกคนโดยเสมอหน้าไม่เลือกปฏิบัติ

3.3 ความเสมอภาคในโอกาส ประชาธิปไตยนั้นเชื่อในศักยภาพแห่งความสามารถ ของมนุษย์ว่าจะใช้ความสามารถที่แต่ละคนมีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนได้ถ้ามีความมานะ พยายาม หลักความเสมอภาคในโอกาสในระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้ทุกคนได้มีโอกาสที่จะ แสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ตราบใดที่การแสดงออกนั้น ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้ใด

3.4 ความเสมอภาคทางสังคม หมายความว่า ทุกคนในสังคมไม่ว่ายากดีมีจนอย่างไร จะมีฐานะทางใดๆ สูงต่ำแค่ไหน ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ถูกเหยียดหยามกันเพราะสถานภาพทางสังคมที่แต่ละคนเป็น เพราะทุกคนจะมีความเคารพในค่านิยมมนุษย์ของกันและกัน ดังนั้น ความเสมอภาคทางสังคม จะแสดงออกมาให้เห็นได้เมื่อคนในสังคมในชุมชนเดียวกันสามารถทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันได้อย่างสนิทใจเปรียบเสมือนไม่มีความแตกต่างที่จะมาขวางกั้นไม่ให้ทำกิจกรรมร่วมกันหรือคบหาสมาคมกันได้

3.5 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ หมายความว่า คนแต่ละคนและทุกคนในแต่ละประเทศควรจะได้รับหลักประกันจากสังคมและรัฐให้มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานเพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ พอสมควรที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี หรืออย่างน้อยที่สุดในระยะแรกๆ ของการพัฒนานั้นแต่ละคนต้องมีหลักประกันที่จะไม่ถึงกับอดอยากหิวโหยหรือเจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา นักวิชาการด้านประชาธิปไตยจำนวนไม่น้อยเห็นว่า ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีความยากจนข้นแค้นอยู่มาก คือ แม้ปัจจัยสี่พื้นฐาน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ยังมีไม่พอต่อการบริโภคในชีวิตประจำวันแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ได้อย่างยากลำบากแทนไม่อาจคงอยู่ได้โดยที่เดียว แม้อาจจะมีการเริ่มต้นสร้างประชาธิปไตยขึ้นแล้วแต่ความยากจนอันเกิดจากความด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่บรรเทาลงอาจนำมาสู่การล่มสลายของประชาธิปไตยได้ เพราะเมื่อคนส่วนใหญ่หิวโหยย่อมคิดถึงแต่เรื่องสิ่งทีมาบำบัดความหิว ไม่มีจิตใจหรือเวลาที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หากไม่มีความหวังใดๆ มากกระตุ้นว่าการมีส่วนร่วมเช่นนั้นจะทำให้หายหิวได้

4. หลักการว่าด้วยภราดรภาพ (fraternity) และหลักว่าด้วยการเคารพเหตุผล (respect for reason) ในการปกครองตัวเองร่วมกันของประชาชนนั้น เมื่อคนในสังคมมีโอกาสและเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมได้อย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางสังคม ย่อมทำได้อย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นอันที่รับกันถ้าคนทั้งหลายมีความเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) และมีความรักความปรารถนาดีต่อกันเปรียบประดุจญาติพี่น้องที่เรียกว่ามี ภราดรภาพ หากประเด็นที่กล่าวถึงยังไม่เป็นที่เข้าใจร่วมกันได้ก็ต้องมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างรอบด้านเพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะดีที่สุดร่วมกันอันเป็นข้อยุติที่จะนำไปปฏิบัติต่อไป ดังนั้น หลักการเรื่องภราดรภาพ และหลักเหตุผลจึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐานอันหนึ่งของการสร้างพัฒนา และรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ โดยทุกคนควรตระหนักว่านอกจากตนจะมีสิทธิเสรีภาพ สิทธิเสมอภาคแล้ว แต่ละควรมีหน้าที่บำเพ็ญ และรักษาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองด้วยความสามัคคีกลมเกลียวกันและสนับสนุนความดีงามของกันและกัน

สรุปได้ว่าหลักการของประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ให้ประชาชนปกครองตนเอง ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยยึดหลักเสียงข้างมาก ในการตัดสินใจปัญหาหรือลงมติในเรื่องต่างๆ แต่ต้องรับฟังเสียงข้างน้อย การปกครองโดยหลักฉันทนิมิต มีรูปแบบการปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยให้โอกาสในการเลือกตั้ง คัดสรรบุคคลเข้ามา เป็นตัวแทนประชาชน ในการแก้ปัญหาได้ถูกจุดตามกระบวนการประชาธิปไตย ถือประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลักสำคัญ

ประเภทของประชาธิปไตย

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2550: 12-16) กล่าวถึงรูปแบบต่างๆ ของประชาธิปไตย ไว้ 4 หัวข้อ คือ

1. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ประชาธิปไตยทางตรง เป็นระบบที่ให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง หรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม โดยการริเริ่มนั้นต้องมีสภามติให้มีการเริ่มต้นกระบวนการ และ (2) ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย การขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งย่อมทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ๆ ไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายโดยประชาชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยโดยตรงจึงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของการเมืองของพลเมือง เพราะพลเมืองเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในการเมืองด้วยการลงมติตัดสินใจด้วยตนเองและเพื่อตนเองทุกเรื่อง โดยไม่ต้องมีผู้แทนราษฎร ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (referenda) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (initiative) การถอดถอนผู้แทนราษฎรหรือทั้งสภา (recall) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประชาธิปไตยทางตรงจะมีลักษณะค่อนข้างสมบูรณ์แบบ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้สำหรับรัฐสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีโครงสร้างสังคมที่ซับซ้อนที่จะทำให้ประชาชนทุกคนปกครองประเทศด้วยตนเอง และเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริงที่ประชาชนทุกคนจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยทั้งนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการด้วยตนเองโดยตรง ด้วยมีข้อจำกัดในเรื่องที่ประชุม และเวลาในการประชุม ด้วยเหตุนี้ ประเทศส่วนใหญ่ในโลกที่ต้องการให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการเมืองจึงหันมานิยมระบอบประชาธิปไตยแบบมี ผู้แทนราษฎร ด้วยการให้ราษฎรเลือกผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจบริหารบ้านเมืองตนเอง

2. ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ประชาธิปไตยแบบผู้แทน เป็นระบบที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเอง ถ้าเป็นระบบรัฐสภา ประชาชนจะเลือกตั้งเฉพาะสมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และสมาชิกรัฐสภาจะไปแต่งตั้ง

ฝ่ายบริหารเอง ถ้าเป็นระบบประธานาธิบดี ประชาชนจะเลือกตั้งทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารด้วยตนเอง ประชาธิปไตยแบบผู้แทนอาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) อย่างไรก็ตาม (Direct Democracy) อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี ประชาธิปไตยแบบผู้แทนยังมีปัญหาอยู่ที่ว่าผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้นจะทำหน้าที่สมกับการเป็นผู้แทนของปวงชนหรือไม่ เพราะมักพบว่าเมื่อผู้แทนได้รับอำนาจ ก็จะมีบางคนที่ใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม และบางครั้งเป็นไปเพื่อตนเองหรือกลุ่มของตน และมีการตัดสินใจที่ประชาชนไม่ได้รับทราบ ทำให้รูปแบบของประชาธิปไตยอื่นๆ มีการนำมาใช้ในเวลาต่อมา

3. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2550: 14-15) กล่าวว่าแนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กำเนิดขึ้นมาตั้งแต่กรีกโบราณ และศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่ในโลกตะวันตกอีกครั้งใน ค.ศ.1960 โดย Garol Patman ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองและในการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้น มิใช่ประชาชนจะสามารถทำได้เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศโดยผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชน หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตน เพื่อให้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกาตรวจสอบและถอดถอนผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพบกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่สุจริตแล้วแต่กรณี ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงหมายถึงการที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมรวม

หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร

1. เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน
2. อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
3. เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

4. มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
6. ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการทางนโยบายและกระบวนการยุติธรรม

สรุปได้ว่าประเภทของประชาธิปไตยมีหลากหลายรูปแบบต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการซึ่งได้แก่ ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ในการศึกษาคำว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” พบว่ามีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2541: 57-81 อ้างถึงใน กรกช กาวิล, 2554: 57-81) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับต่างๆ มากขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจธิปไตยแทนตนด้วย มิใช่อำนาจเป็นเพียงที่มาแห่งอำนาจการปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่ตรงกลางระหว่างประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างเดียวกับประชาธิปไตยโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองควบคู่กันไปได้

องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

1. ทุกคนสามารถยกประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่งขึ้นมาเพื่อกำหนดเป็นวาระของการประชุม สามารถเสนอทางเลือกและมีส่วนร่วมในการเลือกหรือตัดสินใจสุดท้าย
2. เป็นการประชุมที่ทุกคนสามารถพูดคุยกับทุกคนได้อย่างทั่วถึง(Face-to-face meeting)

3. มีการปรึกษาหารือหรืออภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ทุกคนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการอภิปรายสามารถแสดงความคิดเห็นได้

สรุปได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็น รูปแบบประชาธิปไตยที่อยู่ตรงกลางระหว่างประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างเดียวกับประชาธิปไตย โดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองควบคู่กันไปได้ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับต่างๆ

ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

บวรศักดิ์ อรรถนิธ และถวิลวดี บุรีกุล (25 50: 25-26) กล่าวว่าปัจจุบันมีการให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และมีการเรียกร้องเพื่อมีส่วนร่วมในทุกๆระดับของกระบวนการทางนโยบาย ทั้งนี้ เพราะประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆ และเป็นการที่คนทุกกลุ่มมีอำนาจในการตัดสินใจโดยอำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม จึงกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจัดเป็นการกระจายอำนาจ และการมีประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางของกระบวนการทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จากคำกล่าวข้างต้น อาจสรุปหลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

เนื่องจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญโดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการทำความเข้าใจดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย การตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยกึ่งสื่อสาร ข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและกาสูญเสี่ย

เวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยง การเผชิญหน้า ใน “กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วง กังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้ง เป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิด สร้างสรรค์ของสาธารณชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้าง ประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วม ของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนด นโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้าง ความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของ ประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ ประชาชนแสดงทัศนะและมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนเอง นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการและรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุม การบริหารงาน ของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (accountability) อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของสังคมที่พัฒนาแล้วและยังมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย ต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจาก สามารถใช้เป็นข้ออ้างความชอบธรรมของอำนาจที่ได้มา

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งใน ความหมายกว้าง และความหมายแคบ ตามทฤษฎีและจุดเน้นของแต่ละคนดังนี้

แม้คคอสกี (Herbert McClosky, 1968 อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2550: 63) เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิก ทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำร่วมกันในอันที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ

การกระทำนั้นอาจจะกระทำโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น ได้แก่ บุคคล ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสวงหาความรู้ทางการเมือง การอภิปรายหรือพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น เพราะการเข้าร่วมทางการเมือง เป็นตัวกระตุ้นเตือนให้ผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองได้สำนึกถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ทั้งยังเป็นการช่วยขยายขอบข่ายของความรู้ทางด้านการเมืองให้กว้างขวางขึ้นอีกด้วย

มิลแบรท และโกแอล (Milbrath and Goel, 1965 อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2550: 62) อธิบายว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการกระทำของบุคคลเพื่อพยายามมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง และยังรวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใด ๆ เพื่อมีอิทธิพลต่อผลทางการเมือง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะ เพิ่ม จากความสนใจทางการเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ

ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976 อ้างถึงใน สุชาติ ใจภักดิ์, 2557: 13) ได้ให้นิยาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนโดยส่วนรวมมุ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ยังได้กำหนดขอบเขตของนิยามนี้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง เฉพาะการกระทำไม่รวมทัศนคติ เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดา ไม่ใช่ชนักการเมืองอาชีพ เช่น ผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง กล่าวคือ กิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้น จะมีลักษณะเป็นช่วงๆ ไม่ต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลาและเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่นๆ ซึ่งทั้ง ฮันติงตันและเนลสันได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเป็นเรื่องของกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นบทบาทของบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ทำงานหรือมีอาชีพทางการเมือง เช่น นักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ กล่าวคือ เป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ตลอดจนสถาบันการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย
4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลเล็กน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจ

ทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดัน การตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลา

ทั้งนี้ ฮันติงตันและเนลสัน ได้สรุปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 แบบแผน คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอิสระ (Autonomous political participation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ด้วยความพอใจของตนเอง อย่างอิสระ หรือด้วยความสมัครใจ อันเกิดจากความสำนึกหรือการมีความเข้าใจเรื่องระบบ การเมืองนั้น เช่น เชื่อว่าการที่ตนมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและ ส่วนรวม รวมทั้งยังช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทิศทางที่ควรจะเป็นด้วย

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถูกระดม หรือถูกระดมในลักษณะต่างๆ (Mobilized political participation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถูกระดม หรือได้รับการกระตุ้นจากเหตุปัจจัยต่างๆ เช่น การถูกชักจูง การถูกเกณฑ์หรือถูกระดมจากผู้มี อำนาจเหนือกว่า การให้อามิสสินจ้าง หรือรางวัลตอบแทน เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ลักษณะนี้จึงมิได้เกิดจากความสมัครใจ หรือเกิดจากจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนแต่เป็นไป ตามความประสงค์ของผู้ปลุกกระดม หรือคนที่มีความอำนาจเหนือกว่าที่ต้องการให้เกิดขึ้น

โรเบิร์ต เอ. คาร์ล (Robert A. Dahl, 1982: 94-120 อ้างถึงใน ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2549: 10-12) ได้แบ่งบุคคลทางการเมืองตามลักษณะของการเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมืองมากน้อย แยกต่างกันอย่างออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ผู้ไม่สนใจทางการเมือง หรือสนใจทางการเมืองน้อย (The apolitical stratum) มัก เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังพัฒนา ได้แก่ ผู้ที่มีความเฉยเมยทางการเมือง ไม่สนใจที่จะ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือกระบวนการทางการเมือง อาทิ ไม่สนใจไปลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่ตั้งใจที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือไม่สนใจเรื่องราวต่างๆ ทางการเมืองเลย บุคคลจำนวนนี้มีสาเหตุที่ไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่ แล้วบุคคลเหล่านี้มีความเชื่อว่าพวกเขาไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีพอที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวได้

2. ผู้สนใจทางการเมือง (The political stratum) เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องราวข่าวสาร ทางการเมืองและอาจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจการของรัฐ การเข้าไป มีส่วนเกี่ยวข้องนี้มีอยู่หลายหนทางที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น บุคคลที่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ทางการเมืองและมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนอย่างไร บุคคลที่รู้ถึงความสำคัญของการ ตัดสินใจของรัฐบาลหรือสถาบันทางการเมืองอื่นๆ บุคคลที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการทางการเมืองระดับหนึ่ง เช่น สนใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สนใจสมัครเป็นสมาชิก

ของพรรคการเมือง แต่ยังไม่ถึงกับที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับพรรคติดสินตลงใจหรือการกำหนดนโยบายโดยตรง

3. ผู้แสวงหาอำนาจและผู้นำ (The power-seekers) ในสังคมการเมืองมีบุคคลบางคนพยายามแสวงหาอำนาจมากกว่าคนอื่นๆ ซึ่งทำให้เข้ามามีอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองมากกว่าบุคคลเหล่านี้จะพยายามแสวงหาอิทธิพลเพื่อผลทางด้านนโยบาย ระเบียบข้อบังคับและการตัดสินใจในการใช้บังคับกฎหมายของรัฐ และอิทธิพลทางการเมืองนี้ไม่มีทางที่สมาชิกในระบบการเมืองจะมีได้อย่างเท่าเทียมกัน การแสวงหาอำนาจก็เพื่อประโยชน์ในการยึดครองทรัพยากรทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมหรืออาจจะเป็นการแสวงหาอำนาจ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้องเพียงกลุ่มน้อยก็ตาม

4. ผู้ทรงอำนาจ (The powerful) หมายถึง บุคคลที่มีทรัพยากรทางการเมืองหรือเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองอันเนื่องมาจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้แก่บุคคลเหล่านี้มากกว่าบุคคลโดยทั่วไปในระบบการเมือง บุคคลเหล่านี้อาจมีได้ต้องการแสวงหาอำนาจหรือทรัพยากรทางการเมืองเลย แต่เขากลับมีอำนาจนั้นและเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นเสียเอง

ไน และ เวอร์บา (Nie and Verba, 1975 อ้างถึงใน อักษร ทองพลอย, 2554 10) ได้ให้คำจำกัดความ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างกว้างๆว่า เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ของประชาชนซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยตรงมากหรือน้อยต่อการใช้อิทธิพลต่อการเมืองของเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือกระทำที่ดำเนินการ

ไวเนอร์ (Weiner, 1986 อ้างถึงใน อักษร ทองพลอย, 2554 10) ได้สรุปนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งเป็น 10 ความหมาย คือ

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ
2. ความพยายามที่สำเร็จผล ในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติการของรัฐบาลหรือในการเลือกผู้นำในวงการรัฐบาล
3. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายและได้รับการรับรองว่าถูกต้อง
4. การกระทำที่มีตัวตน
5. ความระแวงจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพราะการรู้สึกว่าจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวก็ไม่ทำให้เกิดผลใดๆ
6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือเป็นพวกที่กระตือรือร้นที่จะทำ
7. การกระทำที่ต่อเนื่องผลักดันที่อาจเป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบันหรือเป็นการกระทำที่ปะทุขึ้นทันทีทันใด

8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองมุ่งจะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะหรือความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติราชการ

9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติเท่านั้น

10. การกระทำที่เป็นการกระทำทางการเมือง

นอกจากนี้ ไวนเนอร์ ยังได้ให้นิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยแจกแจงเป็นองค์ประกอบย่อยๆ ได้ 3 ประการ คือ

1. จะต้องมิจิจกรรม เช่น มีการพูดคุยและการดำเนินการใดๆ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึก

2. จะต้องมิจิจกรรมที่มีลักษณะที่เป็นอาสาสมัคร

3. จะต้องมิจัดเลือกหรือทางเลือกมากกว่าหนึ่งเสมอ

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ คือ ต้องเป็นการกระทำหรือปฏิบัติการที่เป็นไปโดยสมัครใจและมีการเลือก จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้และคำจำกัดความนี้ใช้เฉพาะในระบอบเสรีประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะองค์ประกอบ 2 ประการหลังนั้น ไม่ค่อยมีหรือมีอยู่เพียงเล็กน้อยในรูปแบบการปกครองรวมอำนาจและต้องรวมทั้งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระบุถึงวิธีการและลักษณะของเป้าหมาย เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องมั่นคงและมีได้หมายความเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการทางการเมืองในระดับต่างๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และโอกาสเพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงหมายถึงการปฏิบัติการ โดยสมัครใจไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์กรหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้อง ขอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตามโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปมี อิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับไหนของรัฐบาล

เวอร์บา, ไน และ คิม (Verba, Nie and Kim, 1975 อ้างถึงใน อักษร ทองพลอย, 2554: 11) ได้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็น

1. เรื่องของกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมทั้งผู้ซึ่งไม่ค่อยกระตือรือร้นต่อกฎเกณฑ์ทางการเมือง โดยอาชีพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

2. กิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายมีอิทธิพลต่อรัฐบาลทั้งทางเลือกของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือการเลือกตั้งที่จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

3. การเข้ามามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยกระทำกิจกรรม

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ซึ่งทำให้มีโอกาสดำเนินกิจกรรมตามกฎหมายกำหนดสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งสำคัญๆ สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือรวบรวมพรรคการเมือง หรือรวมกลุ่มที่เกี่ยวข้องทางการเมืองกลุ่มอื่นๆ สิทธิที่จะอุทธรณ์รัฐบาล สิทธิสำคัญเกี่ยวกับการพูด การประชุมและการพิมพ์อย่างอิสระเสรี

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึง เฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจ แบ่งสรรคุณค่าที่มีอยู่อย่างจำกัดในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล อย่างไรก็ตามไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะเป็นผลหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นกรณีที่มีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้าร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปได้ด้วยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมกันได้

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยอิสระ หรือถูกกระตุ้นในลักษณะต่างๆ เพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีมากมายหลายประการ โดยบุคคลอาจจะเข้าร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบก็ได้ ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านได้จัดแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับการให้คำจำกัดความหรือนิยามนั้นๆ

คัมมิงส์ และไวส์ (Cummings and Wise, 1971: 13-17 อ้างถึงใน กฤติยา พลละสุ , 2554: 12 -13) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าประชาชนสามารถกระทำในลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การเลือกตั้ง (Election) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการสมัครรับเลือกตั้งและการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Vote) เท่ากับเป็นการแสดงถึงสิทธิของประชาชนที่จะมีโอกาสในการตัดสินใจ หรือเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนทางการเมือง ตลอดจนโอกาสที่ตนจะเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองเสียเอง

2. การมีกิจกรรมในกลุ่มทางการเมือง (Political party) เป็นวิธีการที่จะทำให้ประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ได้มีสิทธิมีเสียงอันสำคัญที่จะกำหนดนโยบายทางการเมืองร่วมกัน ตลอดจนดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายด้วยการควบคุมและตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกัน มิใช่การเมืองเป็นเรื่องของบุคคลหนึ่งบุคคลใดและทำให้การเมืองเป็นของประชาชนทุกคน

3. การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ (Public opinion) การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะนี้ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นความต้องการ วิจารณ์วิจารณ์

ต่างๆ ในทางการเมือง อาจกระทำได้โดยวิธีการพูด การเขียน โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ หรือการพูดต่อสาธารณะก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นวิธีการที่ประชาชนได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

4. การรวมกลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) การรวมกลุ่มผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก เพราะกลุ่มผลประโยชน์นี้จะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหรือคนที่มีอาชีพ หรือผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันกำหนดนโยบายและรักษาผลประโยชน์ของตนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเสนอความคิดเห็น การติดต่อขอร้องต่อรัฐบาลให้ดำเนินการ ตลอดจนคัดค้านหรือแสดงการต่อรองในประเด็นสาธารณะ (Public issue) ต่างๆ

5. การแสดงออกด้วยการกระทำ (Direct action) การแสดงออกด้วยการกระทำนี้เท่ากับเป็นการบ่งชี้ความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะหรือประเด็นของการเมือง อาจจะเป็นคัดค้านหรือการสนับสนุนการกระทำของรัฐบาลเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็ได้และการกระทำนั้นๆ ก็อาจทำได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินขบวน การนั่งประท้วง และการเดิน เป็นต้น

นอร์แมน ไน และ ซิดเนย์ เวอร์บา (Norman H. Nie และ Sidney Verba, 1975 : 9-11 อ้างถึงใน สุนัขญา มิชัย, 2552: 22-23) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

1. การเลือกตั้ง (Voting) การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดที่สุดสามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงแรงสนับสนุนจากประชาชน หรือกดดันให้รัฐบาลปรับนโยบายเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอีกครั้ง แต่ระหว่างประชาชนและผู้นำนั้นจะมีการสื่อสารกันน้อยมาก การแสดงออกของประชาชนว่าพึงพอใจต่อผู้สมัครคนใดนั้นจึงไม่ปรากฏชัดเจน ซึ่งความนิยมของประชาชนและแรงกดดันที่มีต่อตัวผู้สมัครจะเป็นผลทำให้ผู้สมัครแต่ละคนได้รับการคัดเลือกและจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล

2. การรณรงค์การเลือกตั้ง (Campaign Activity) การรณรงค์การเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นการแสดงออกอย่างเด่นชัดของประชาชนว่านิยมหรือชื่นชอบผู้สมัครคนใดมากกว่าคนอื่น ๆ และเป็นกิจกรรมที่มีความซับซ้อน มากกว่าการไปเลือกตั้ง เพราะจะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะของความพึงพอใจ และทำให้ประชาชนได้เข้าไปใกล้ชิดกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มากขึ้น

3. การติดต่อในฐานะพลเมือง (Citizen initiated Contacts) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป มักจะมุ่งไปที่กิจกรรมในกระบวนการเลือกตั้งเท่านั้นแต่หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเลือกตั้ง ก็จะพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเราสามารถที่จะพิจารณาได้จากกิจกรรมบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากกิจกรรมในการเลือกตั้ง นั่นคือ การที่เข้าไปติดต่อกับ

หน่วยงานของรัฐโดยนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เห็นว่าน่าสนใจหรือควรปรับปรุงเข้าสู่วาระการประชุมก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งได้

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร (Cooperative Activity) เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปรวมกันเป็นกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและทางการเมืองคล้ายกับการติดต่อในฐานะพลเมือง แต่จะแตกต่างที่เป็นการรวมกลุ่ม โดยที่กลุ่มอาจจะเริ่มจากคนเพียงไม่กี่คนแต่ภายหลังก็จะมีคนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยเข้ามาร่วมกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น โดยลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กิจกรรมการรวมกลุ่มถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน จะมีพลังและมีผลมากกว่าที่บุคคลเพียงคนเดียวที่จะเข้าไปติดต่อ ซึ่งสามารถที่จะแสดงความต้องการหรือความพึงพอใจของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อรัฐได้มากยิ่งขึ้น

5. การล็อบบี้ (Lobbying) หมายถึง การที่บุคคลพยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็นเรื่องที่กระทบต่อประชาชนจำนวนมาก จะเป็นลักษณะของกิจกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดแรงสนับสนุนหรือต่อต้านพระราชบัญญัติหรือการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร

6. การประท้วง (Protest) เป็นความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการกระทำที่รุนแรง

7. การเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทของผู้สื่อข่าวทางการเมือง (Communicator) หมายถึง การที่บุคคลจะติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองหรือส่งจดหมายแสดงความสนับสนุนต่อผู้นำทางการเมืองในการดำเนินการที่เห็นว่าถูกต้อง หรือส่งคำประท้วงต่อการดำเนินงานที่เห็นว่าไม่ดี รวมถึงการเข้าพูดคุย ถกเถียงปัญหาทางการเมือง การให้ข่าวสารทางการเมืองแก่เพื่อนบ้านอีกทั้งการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นไปยังหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่าง ๆ

8. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ (Inters Groups) กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มใดๆ ซึ่งต้องการประโยชน์เฉพาะอย่าง ประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ หรือต้องการที่จะขยายผลประโยชน์ที่มีอยู่แล้วให้กว้างขวาง ต้องการที่จะหาหลักประกันให้กับผลประโยชน์ของตนหรือประสงค์ให้มีการสนับสนุนเพิ่มพูนผลประโยชน์ของตนให้มากยิ่งขึ้น

9. การแสดงประชามติ (Referendum) เป็นการให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณาและตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมายที่จะออกมามีผลบังคับใช้แก่ตน โดยที่กฎหมายเหล่านั้นผ่านการพิจารณาของสภาในขั้นต้นมาแล้ว ประชามติอาจจะมีทั้งแบบบังคับให้ประชาชนต้องแสดงประชามติและไม่บังคับต้องให้แสดงประชามติก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่าอย่างน้อยเพียงใด

10. การริเริ่มให้เสนอกฎหมาย ได้แก่ การชุมนุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อทำคำร้องเสนอกฎหมายและลงมติในบัตรเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ฝ่ายกฎหมายบางอย่างโดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

11. การเลือกออก (Recall) หมายถึง การให้อำนาจประชาชนในการถอดถอนเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือปฏิบัติตนไม่สมควร

12. การร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจปัญหาที่สำคัญเมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้

มิลเบรท และ โกล (Milbrath and Goel, 1977: 12-19 อ้างถึงใน สุริพร ขวัญทองห้าว 2554: 30-31) ได้ศึกษาผลงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและได้จัดแยกกิจกรรมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 แบบด้วยกัน คือ

1. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Vote) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับการณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำความต้องการของตนกล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเลือกตั้งของตนจะมีผลสำคัญทางการเมือง ในทางกลับกันผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนได้

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวนี้ เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ มิลเบรท พบว่า ผู้เข้ามีส่วนร่วมของการเมืองในรูปแบบนี้น้อยมาก ในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องมีความตื่นตัวและสนใจอย่างแท้จริง จัดเป็นพวกที่ขึ้นเวทีต่อสู้ทางการเมือง (Gladiators) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมิมบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดู (Spectators) คอยตัดสินใจว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ หรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทในชุมชน จึงนับเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางในกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรค และเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงดังกล่าว

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contacting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเท่านั้นเอง เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษีโรงเรือน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวเกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ได้แก่ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจลในกรณีที่น่าเป็นห่วงบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขาทำในสิ่งที่ดี และถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมแก้ปัญหาการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองเพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวมักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วยผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมการประท้วง

สรุปได้ว่ารูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถกระทำได้ในหลากหลายลักษณะ อาทิเช่น การเลือกตั้ง การมีกิจกรรมในกลุ่มทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ การรวมกลุ่มผลประโยชน์ การประท้วง การเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทของผู้สื่อข่าวทางการเมือง เป็นต้น

ลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการแสดงออกของประชาชนในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายระดับ มีผู้อธิบายไว้ดังนี้

มิลเบรท (Milbrath, 1977 อ้างถึงใน สุชาติ ใจภักดี, 257: 16-18) ได้จำแนกกลุ่มที่สนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 3 พวก คือ พวกแรกเป็นกลุ่มที่สนใจติดตามทางการเมือง (spectators) พวกที่สองเป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มที่สนใจ ติดตามทางการเมืองและกลุ่มที่ต้องการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง (transitional activists) พวกที่สาม คือ กลุ่มที่ต้องการเข้าไปต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง (gladiators) ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยกระตุ้นที่แต่ละบุคคลได้รับ

ทั้งนี้ มิลเบรท ได้มีการสร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคล โดยจะเริ่มต้นจากลำดับต่ำที่สุด คือ ไม่สนใจทางการเมืองไปสู่การสนใจทางการเมือง โดยลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 14 ลำดับ โดยเรียงจากลำดับขั้นที่น้อยที่สุดไปหาลำดับขั้นที่มากที่สุด ได้ดังนี้

1. รับฟังหรือรับทราบข่าวสารทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมนี้ถือว่าเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วปัจจัยเหล่านี้จะถูกส่งผ่านทางสื่อต่างๆ แต่บุคคลก็อาจจะให้ความสนใจที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเฉพาะบุคคล แต่อย่างไรก็ตามการที่บุคคลได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองมากก็ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

2. การออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทั่วไปประชาชนที่จะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้คู่แข่งทางการเมืองจะต้องแสดงความรู้ ความสามารถ และการเป็นคนมีคุณธรรมเพื่อขอรับความไว้วางใจประชาชนให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น การออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงเป็นการแสดงออกถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ

3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง โดยปกติแล้วบุคคลจะให้ความสนใจกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตน ดังนั้น บุคคลที่คิดว่าตนไม่ได้รับประโยชน์ทางการเมืองก็จะไม่สนใจทางการเมืองหรือแม้แต่การพูดคุยทางการเมือง แต่ถ้าหากบุคคลที่รู้และเข้าใจถึงระบบการเมืองที่มีประโยชน์ต่อตนอย่างไรก็จะให้ความสนใจทางการเมืองมาก โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่จะมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น

ระดับความสนใจเกี่ยวกับการพูดคุยเรื่องการเมืองของบุคคลจึงแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงมากกว่าผู้ที่เป็นเพียงผู้รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น

4. ชักชวนให้ผู้อื่นไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง การแสดงออกในการชักชวนให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งนั้นนับว่าเป็นความก้าวหน้าขั้นหนึ่งของผู้ที่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งการแสดงในลักษณะนี้คล้ายกับการเป็นหัวคะแนนของผู้แข่งขันทางการเมือง โดยการแสดงออกในลักษณะนี้จะเป็นความผูกพันทางการเมืองที่ชัดเจนกว่าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การพิมพ์ประกาศสนับสนุน ให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วกัน ลักษณะการแสดงออกเช่นนี้เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปรู้ว่าตนสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครคนใด การกระทำเช่นนี้อาจส่งผลในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นใกล้ชิดตนเองได้ตัดสินใจเข้าช่วยสนับสนุน เช่นเดียวกับตนได้ โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะสามารถสร้างอิทธิพลในการชักชวนได้ง่าย

6. การติดต่อแสดงความคิดเห็นกับนักการเมือง การกระทำทางการเมืองในลำดับนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลได้เพิ่มระดับความสนใจทางการเมืองและมีความต้องการเสนอแนะข้อคิดเห็นหรือให้กำลังใจแก่นักการเมืองที่ตนเองสนับสนุน การได้ติดต่อพูดคุยกับนักการเมืองอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจทางการเมืองจนอาจจะมีการเปลี่ยนฐานะจากผู้สนใจให้การสนับสนุนไปสู่การเข้าไปร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่อไป

7. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผลแสดงออกถึงการสนับสนุนทางการเมืองที่สำคัญ เพราะในระบอบประชาธิปไตยการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะการรณรงค์หรือแข่งขันในการเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่มีค่าใช้จ่ายมาก การที่บุคคลร่วมบริจาคเงินย่อมแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสนับสนุนอย่างจริงจัง

8. การเข้าร่วมประชุมและติดตามการหาเสียงของนักการเมือง การแสดงออกทางการเมืองในลักษณะนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นการแสดงถึงความผูกพันที่แน่นแฟ้นของผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ตรงกันและยังเป็นการแสดงพลังทางการเมืองที่สำคัญในการต่อสู้ทางการเมืองต่อไป

9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียงหรือการร่วมรณรงค์ในด้านอื่นๆ ซึ่งการร่วมรณรงค์ทางการเมืองนี้จะแสดงออกถึงภารกิจร่วมกันของผู้สนใจทางการเมือง การที่บุคคลจะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในลำดับนี้ได้บุคคลต้องมีความมั่นใจและความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน โดยการร่วมรณรงค์ทางการเมืองอาจทำได้หลายอย่าง เช่น การติดโปสเตอร์หรือ

ป้ายประกาศเพื่อชักจูงใจประชาชนสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชอบ รวมไปถึงการให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนอยู่

10. เป็นสมาชิกพรรคการเมืองให้พรรคการเมืองโดยการทำงานให้พรรคเป็นประจำ เป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนว่าตนเองสังกัดพรรคการเมืองใด และเป็นการยอมรับภารกิจในฐานะของสมาชิกพรรค โดยภารกิจของสมาชิกพรรคอาจจะออกมาในลักษณะของกาขยายความศรัทธาให้แพร่หลายในหมู่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนพรรคการเมืองของตน รวมทั้งร่วมผลักดันให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

11. เข้ามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนของพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลำดับนี้บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการร่วมประชุมแกนนำของพรรค โดยทั่วไปจะต้องเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในพรรคจนพรรคเกิดความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นว่าจะช่วยเสริมสร้างกิจกรรมของพรรคให้มีความแข็งแกร่งสามารถที่จะเอาชนะคู่แข่งทางการเมืองได้ โดยผู้ที่มีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมแกนนำพรรคส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญในพรรค

12. ช่วยหาเงินให้พรรคการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญของสมาชิกระดับสูง ผู้ที่จะอยู่ในฐานะที่จะช่วยหาเงินให้พรรคนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อกับบุคคลชั้นสูงในสังคมที่มีฐานะดีและอยู่ในวิสัยที่จะบริจาคทรัพย์สินให้พรรคได้ โดยผู้ที่บริจาคทรัพย์สินให้พรรคการเมืองนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมือง

13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยบุคคลที่จะมีบทบาทในระดับนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถสร้างความนิยมศรัทธาให้แก่ประชาชนและต้องทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้นำความสำเร็จและการมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้นมาสู่ประชาชน

14. การได้รับการเลือกตั้งและการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นผลมาจากการได้รับชัยชนะจากการสมัครรับเลือกตั้ง โดยบทบาทในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้มีความสำคัญเพราะจะมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถในการพัฒนาประเทศทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้นย่อมส่งผลให้มีโอกาสได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไป แต่ถ้าไม่สามารถบริหารประเทศให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนก็ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อพรรคการเมืองที่ตนสังกัดได้เช่นกัน ดังนั้น การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

สรุปได้ว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นแทนตน แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น มิได้มีเฉพาะแต่การเลือกตั้งตามที่คนทั่วไปเข้าใจเท่านั้น แต่รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีมากมายหลายประการ อย่างไรก็ตามปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และมีผลต่อประสิทธิภาพ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาค้นคว้าและได้ค้นพบปัจจัยต่างๆ ดังนี้

บาร์เบอร์ (Barber, 1972 อ้างถึงใน อักษร ทองพลอย, 2554: 16-17) ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง คือ

1. แรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ชักจูงให้บุคคลสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง เช่น ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการปรับปรุงท้องถิ่น เป็นต้น
2. โอกาส คือ มีเวลาที่เหมาะสม มีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรม
3. ทรัพยากร คือ ปัจจัยสนับสนุนให้สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ อาทิเช่น มีความเฉลียวฉลาด มีการศึกษา มีทักษะและทุนทรัพย์

นอกจากนี้ ค่านิยมของคนในสังคม ก็มีความสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันด้วย ซึ่งอาจมีผลมาจากบทบาทของสื่อมวลชนที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกร่วมด้วยสิ่งแวดลอมทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะสิ่งแวดลอมทางการเมืองเป็นองค์ประกอบที่ช่วยตัดสินใจการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งพิจารณาได้จาก

1. สถาบันทางการเมืองที่มีความชอบ ถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการปกครอง คือ จะต้องมีการจัดระเบียบปฏิบัติ การกระทำ การตัดสินใจ นโยบายประชาชนให้การยอมรับ เจ้าหน้าที่และผู้นำรัฐบาล ซึ่งสถาบันทางการเมืองจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ นับว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
2. การพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ความมั่นคงและการพัฒนาอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงในระดับการศึกษาของประชาชน
3. สภาพการเลือกตั้ง ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางการเมือง อาทิเช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง อายุ การศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการจำกัดการเข้ามีส่วนร่วม

ทางการเมืองและยังรวมถึงการบริหารงานเลือกตั้งที่จะดึงดูดใจประชาชนให้มาเลือกตั้งหรือไม่ อาทิเช่น การกำหนดหน่วยเลือกตั้งว่าอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือไม่ การประชาสัมพันธ์ ที่ชี้ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการเลือกตั้ง

4. อิทธิพลของวัฒนธรรม ประชาชนจะได้รับการถ่ายทอดแบบแผนทางวัฒนธรรม มาเป็นเวลานานเกี่ยวกับการปฏิบัติคุณค่าความเชื่อได้หล่อหลอมบุคคลในชาติให้มีพฤติกรรม การแสดงออกทางการเมือง

5. อิทธิพลของกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในสังคม เนื่องจาก จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่มซึ่งได้ถ่ายทอดค่านิยมความเชื่อและทัศนคติที่ คล้ายคลึงกันให้แก่สมาชิกในกลุ่ม

6. อิทธิพลของสื่อมวลชน มีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสารความเคลื่อนไหวและ ค่านิยมต่างๆ ทางการเมือง ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การปรับวิถีชีวิต ค่านิยมเพื่อการพัฒนา ประเทศให้ทันสมัย ถือเป็นตัวจักรสำคัญในการให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง ทัศนคติ แบบแผนในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน

รอต และวิลสัน (Roth and Wilson, 1976: 159-160 อ้างถึงใน สุริพร ขวัญทองห้าว, 2554: 32-33) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล (Influence) ต่อระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องทาง การเมืองของปัจเจกบุคคลมี 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factors) ได้แก่ ทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) และลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล (Personality Traits) เช่น ความรู้สึกมีสมรรถนะส่วนบุคคล (Sense of Personal Efficacy) ทัศนคติทางการเมืองการรับรู้ในหน้าที่ของพลเมือง (Civic Duties)

2. สภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) รวมทั้งการเปิดรับข่าวสารการเมือง ผ่านสื่อสารมวลชน (Mass Media) หรือการติดต่อส่วนบุคคล โครงสร้างของพรรคการเมือง การจัดการของกลุ่มทางการเมือง เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic Factors)

มิลแบรท และ โกอแอล Milbrath and Goel, 1977: 27-132 อ้างถึงใน สุริพร ขวัญทองห้าว, 2554: 33) ได้เสนอกรอบวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีผลต่อการมี ส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างสมบูรณ์ โดยศึกษาสาเหตุที่คนแสดงพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์ พฤติกรรมในระดับบุคคล รูปแบบกรอบแนวคิดของการศึกษาพฤติกรรมอาศัยพื้นฐานจากสาขา จิตวิทยา เช่น ในเรื่องของการรับรู้ (Perception) ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) ลักษณะบุคลิกภาพ (Personallity) ความเชื่อ (Beliefs) ทัศนคติ (Attitudes) และกระบวนการตัดสินใจ (Decision Process) เป็นต้น ซึ่งสรุปว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทาง การเมืองอยู่ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) ได้แก่ ลักษณะของระบบสังคม (Social System) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตปทัสถาน และทางเลือกต่างๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่นๆ จากสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิเช่น สื่อสารมวลชน (mass media) การติดต่อส่วนบุคคลและการเข้าร่วมกลุ่มของบุคคล เป็นต้น

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Traits) ความรู้ (Knowledge) และสภาพส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคลนี้ถือเป็นปัจจัยภายในที่เอื้อให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป ในส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อ อาทิเช่น ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง (Sense of Civic Obligation) ซึ่งเป็นทัศนคติทางการเมือง ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง

อัลมอนด์ และพาวเวล (Almond and Powell, 1986 อ้างถึงใน อานาจ เข้มศิริ, 2553 13) ได้นำประเด็นเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางการเมือง โดยได้จำแนกความรู้ความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมือง (system as general object) คือ ความรู้ ความเข้าใจที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองของตน โดยส่วนรวม เช่น ความเป็นชาติ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ขนาดที่ตั้ง กำลัง อำนาจ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง ฯลฯ

2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัจจัยนำเข้าในระบบการเมือง (Input object) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ ตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของประชาชนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองกลุ่มอิทธิพลกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งสื่อมวลชนด้วย

3. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องผลหรือปัจจัยนำออกของระบบการเมือง (Output object) คือ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจและผลลัพธ์ที่ออกมาจากระบบการเมือง เช่น นโยบายของประเทศหรือกฎหมายที่ออกมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

4. ความรู้ความเข้าใจของตนเองในฐานะประชาชนคนหนึ่ง (self as objects) ในระบบการเมือง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่จะต้องมีความรู้หรือสัมผัสต่อกระบวนการทางการเมือง เช่น รู้ถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และวิธีการต่างๆ ที่ จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ฯลฯ

สรุปได้ว่าความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (Political Understanding) คือ ความรู้ความเข้าใจของบุคคล ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่จะต้องมีความรู้ต่อกระบวนการทางการเมือง เช่น รู้ถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และวิธีการต่างๆ ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง

ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ ตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของประชาชนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งสื่อมวลชนด้วย และความรู้ความเข้าใจที่ต่อกระบวนการตัดสินใจและผลลัพธ์ที่ออกมาจากระบบการเมือง เช่น นโยบายของประเทศหรือกฎหมายที่ออกมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ

แม้คอลลอสกี (McCosky, 1968: 256 อ้างถึงใน พรทิพย์ อริยเดช, 2554: 37-39) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน และขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ มากมาย อีกทั้งน้ำหนักหรือความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัวก็มักน้อยต่างกัน แต่ก็ไม่ได้ หมายความว่าไม่มีตัวแบบของกรอบแนวคิด (Conceptual Model) ที่จะใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เลย ตามแนวคิดของแม็คคอลลอสกี (McCosky) ได้แบ่งชุดของตัวแปรต่างๆ ออกเป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (the social environment)

สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ การเคลื่อนฐานะทางสังคม (mobility) และถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งผลงานวิจัยในประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ พบว่า ตัวแปรต่างๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่บ้าง โดยทั่วไปบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาดี ผู้มีสถานภาพทางอาชีพและรายได้ดี ผู้ที่มีอายุในวัยกลางคน อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาที่เด่นกว่าเพศชาย ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง อยู่อาศัยในเขตเมือง และเป็นสมาชิกของสมาคมอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมือง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบการเลือกตั้ง) กับตัวแปรบางตัวนั้นอยู่ในระดับต่ำและไม่คงที่ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

2. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables)

ในแง่นี้ การเข้าร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าได้ให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้าง โดยเชื่อกันว่ามนุษย์เข้าร่วมทางการเมืองเพื่อสนองความต้องการต่างๆ ของเขา อาทิเช่น อำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ ความวิตกกังวล ความก้าวร้าว ความรุนแรง เงินทอง ศักดิ์ศรี สถานภาพทางสังคม การยอมรับจากสังคม ฯลฯ กล่าวโดยสรุปคือความต้องการต่าง ๆ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ในแง่ของคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality Traits) ซึ่งส่วนมากเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ขึ้น พบว่า มีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพบางอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงบวก เช่น ลักษณะความเป็นคนชอบเด่น หรือชอบเป็นผู้นำ

ลักษณะความเป็นผู้ที่รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม และมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงซึ่งผู้ที่มีคุณลักษณะเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ขาดคุณลักษณะดังกล่าว

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment)

เป็นที่กล่าวกันเสมอว่า สิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง แต่สถานการณ์บางอย่างส่งผลให้การมีส่วนร่วมน้อยลง นอกจากนี้ยังได้แก่

3.1 ระบบพรรคการเมือง (The Party System) โดยพรรคการเมืองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการเลือกตั้งซึ่งพรรคการเมืองจะแสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก จะแสดงบทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึก (Expressive) โดยจะทำให้สมาชิกของพรรคมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (The Feeling of Belonging) และมีความรู้สึกที่จะต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงข้ามหรือต่างพรรค อีกประการหนึ่งคือ เป็นเครื่องมือ (Instrumental) เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์บางอย่าง ซึ่งในบทบาทนี้ พรรคการเมืองต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ติดต่อและช่วยในการลงทะเบียนให้แก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (Voter) จัดการในเรื่องการรณรงค์หาเสียง เป็นต้น

3.2 การรณรงค์หาเสียง (The Campaign) กล่าวคือ พรรคการเมืองจะพยายาม ชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน โดยใช้วิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่าง ๆ

3.3 ประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมือง (Issues and Ideology) ผลการวิจัยจำนวนมากระบุว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ทางการเมือง (Political Awareness) ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้ทางการเมืองอย่างแท้จริง และมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง โดยคนที่บุคคลจะมีความเอาใจใส่ต่อการเมืองได้นั้น เขาจะต้องมีความสนใจทางการเมืองด้วย ถ้าบุคคลไม่มีความสนใจทางการเมือง ก็ยากที่จะทำให้เขาติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เรื่อย ๆ ความเอาใจใส่ทางการเมืองสูง สามารถที่จะเอาค่านิยมทางสังคมของเขาไปเกี่ยวพันกับความคิดเห็นทางการเมืองของเขาได้ดีกว่า มีระบบความเชื่อหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มั่นคง ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้อง

มิลเบรธ (Milbrath, 1977: 35 อ้างถึงใน สุชาติ ใจภักดี, 2557 : 22-24) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ดังนี้

ประการแรก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ลักษณะระบบสังคมและสภาพการณ์ทางการเมือง เช่น การมีวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตปทัสถาน และทางเลือกต่างๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีอยู่ 2 ประการดังนี้

1. ปัจจัยด้านข่าวสารทางการเมือง ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ปัจจุบันสื่อมวลชนมีการถ่ายทอดข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ทางการเมืองมากขึ้น บทบาทของข่าวสารการเมืองจึงมีส่วนช่วยทำให้ประชาชน ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญที่มีอัตราการแพร่กระจายข่าวสารทางการเมืองสู่ประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ

2. การสังกัดกลุ่มของบุคคล การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรของบุคคลมีผลต่อการเมืองที่น่าสนใจดังนี้

2.1 บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมืองติดตามปัญหาทางการเมืองและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มของตน นอกจากนั้น ยังพบว่ายิ่งบุคคลที่ เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น ก็ยังมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย

2.2 ในบรรดาผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหลายกลุ่มจะมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มเพียงกลุ่มเดียว และผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันของสมาชิกก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มประเภทหลากหลาย

ประการที่สอง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความต้องการทางด้านบุคลิกภาพ แรงจูงใจ ตลอดจนทัศนคติของบุคคล เป็นต้น ปัจจัยส่วนบุคคลนี้ ถือเป็นปัจจัยภายในที่เอื้อให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป ปัจจัยส่วนบุคคลนี้มีองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอยู่ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านทรัพยากร ได้แก่ ทักษะ ความรู้ และทุนทรัพย์ ซึ่งถือเป็น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทาง การเมืองที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังรวมถึงเพศ อายุ และระดับการศึกษาของบุคคลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับการศึกษาของบุคคล เพราะระดับการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากความแตกต่างในระดับการศึกษาจะทำให้เกิดความแตกต่างใน ลักษณะทางสังคมและทางจิตวิทยา กล่าวคือ บุคคลที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลและ รายได้สูง มีความสนใจและเชื่อมั่นในประสิทธิภาพทางการเมือง ตลอดจนมีข่าวสารการเมืองที่ ดีกว่าผู้มีการศึกษาน้อย

2. องค์ประกอบด้านแรงจูงใจ นับว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลสามารถแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมทางการเมืองได้ ข้อสรุปที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การ รับรู้ข่าวสารทางการเมืองของบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จาก ข้อสรุปนี้ อาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลมีความรู้ในข่าวสารการเมืองมากขึ้นเท่าใดก็จะมีผลให้บุคคลนั้น

มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยประชาชนที่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเหตุผลนั้นจะต้องเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความเข้าใจข่าวสารทางการเมืองเป็นอย่างดี

3. องค์ประกอบทางด้านโอกาส โดยโอกาสในที่นี้หมายถึง การมีเวลาและความพร้อมที่เข้าร่วมกิจกรรม โอกาสจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง ในด้านทรัพยากรและแรงจูงใจ เพื่อให้บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว อย่างไรก็ตามโอกาสมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับระบบเป็นสำคัญที่จะให้ความเท่าเทียมกันแก่บุคคลในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงใด ซึ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น ย่อมถือว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายในขอบเขตของกฎหมาย

สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553: 162-165 อ้างถึงใน ปีทมภรณ์ จันทรคณา, 2552: 43) ได้สรุปสาเหตุให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไปมี Urbanization ระดับการศึกษาสูงขึ้น ความคาดหวัง ความทะเยอทะยานของคนเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลมาจาก Social Mobilization ในขณะเดียวกันในสังคมที่ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่ากระบวนการ Social Mobilization แล้ว ความคับข้องใจก็จะเกิดขึ้น และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่สามารถถูกขจัดไปได้แล้ว ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วยดังนั้นเมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนไปจะเป็นผลให้ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของคนเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ

- 2.1 มีความสำนึกในหน้าที่ของราษฎรมากขึ้น
- 2.2 ได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น
- 2.3 ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมีต่อตนเองยิ่งขึ้น
- 2.4 มีความสำนึกในฐานะที่เป็นสัตว์ทางการเมือง

3. อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ในสังคมที่เกิดใหม่หลายประเทศที่นักศึกษา ปัญญาชนได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น ตุรกี เกาหลีใต้ และประเทศไทย ในช่วง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้น พวกนี้ยังมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในฐานะราษฎร เช่น โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปี 2517

เป็นต้น นอกจากนี้อิทธิพลจากวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ต่างๆยังมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยิ่งในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเหล่านี้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อบ้างเพื่อให้กิจกรรมทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคม ที่สำคัญก็คือสื่อมวลชนเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ถ้าผู้ปกครองไร้ประสิทธิภาพ ไม่สนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกก็จะเป็นผลให้ข้อเรียกร้องเพิ่มมากขึ้นด้วย

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง ก็ถือเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา การขัดแย้งนี้มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่อยู่ในอำนาจ ซึ่งไม่ต้องการที่จะให้ผู้นำใหม่ที่มีหัวคิดก้าวหน้าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกระดมประชาชนให้ประชาชนเกลียดชังระบบการเมืองที่เป็นอยู่ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองแบบใหม่ที่อ้างว่าสามารถให้ความยุติธรรมกว่าเดิม การขัดแย้งกันนี้มักจะนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการใช้กำลังรุนแรง

5. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคม มากยิ่งขึ้น ถิ่นนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบบสังคมแบบดั้งเดิมนั้นเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนการ ประเพณี และความเชื่อมหาย เช่น เชื่อว่าฐานะความเป็นอยู่ของคนนั้นมาจากกรรมในอดีต ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะได้รับการแก้ไขกันเอง และมองว่ารัฐบาลเป็นเรื่องของคนชั้นสูง ต่อมาระบบการเมืองทันสมัยมากขึ้น ความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องมาออกกฎระเบียบต่างๆก็ยิ่งมากขึ้น อำนาจของรัฐบาลกลางจะแผ่ขยายออกไปครอบคลุมในส่วนต่างๆของภูมิภาคกว้างขวางยิ่งขึ้น หมู่บ้านในชนบทสามารถติดต่อกับตัวเมืองสะดวกยิ่งขึ้น โดยผ่านถนน การบริการของรัฐในด้านสาธารณูปโภคอื่นๆเช่น ไฟฟ้า การศึกษาได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนชนบทมากขึ้น ในที่สุดชนบทจะเกิดความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะพยายามเรียกร้อง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจของประชาชนที่มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล และเป็นการกระทำที่ถูกกฎหมายก็ตาม จะใช้กำลังหรือไม่ก็ตาม สำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ และมีอยู่ทุกระดับของสังคม คือ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2549: 595-604) ได้สรุปปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้

1. ระบบการเมือง

1.1 ระบบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด กล่าวคือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน คือ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน เป็นผู้กำหนดผู้ปกครอง ผู้ปกครองเป็นตัวแทนที่ได้รับมอบฉันทะจากประชาชนให้เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง นอกจากนี้ ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย กำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพ ในทางการเมือง ได้แก่ การใช้สิทธิในการกำหนดผู้ปกครอง การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง การผลักดันการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล และการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือ สนับสนุนการตัดสินใจของรัฐบาลการเผยแพร่ข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ ทางการเมือง เป็นต้น

1.2 ระบบเผด็จการอำนาจนิยม เป็นระบบการเมืองที่กีดกัน หรือปิดโอกาส การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพราะอำนาจเด็ดขาดมีแต่เพียงผู้เดียวซึ่งอำนาจการปกครอง ทั้งหมดเป็นของผู้ปกครอง อาจเรียกว่าอำนาจธิปไตยเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนถูกตัดขาดออก จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถ้าหากมีก็เกิดขึ้นเฉพาะเป็นคำสั่งของผู้ปกครองให้เพื่อสนับสนุน เจตนารมณ์ของผู้ปกครองเท่านั้น รวมทั้งประชาชนยังถูกปลูกฝังให้เชื่อว่าประชาชนที่ดีจะต้องเชื่อฟัง ยอมรับ และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนด

2. วัฒนธรรมทางการเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่น ในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความมุ่งมั่นอย่าง จริงใจของผู้นำทางการเมือง และการเรียกร้องอย่างแข็งขันจากประชาชนอย่างกว้างขวาง หากปราศจากปัจจัยดังกล่าว การเสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยคง ต้องอาศัยเวลาที่ยาวนาน ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง และการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกันที่เป็นเอกภาพจนไม่อาจ ละทิ้งส่วนใด ส่วนหนึ่งได้

3. โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยนี้มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทาง การเมืองของประชาชน เช่น ระดับการศึกษาของประชาชนในสังคมจะมีผลต่อลักษณะวัฒนธรรม ทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของคนสังคมนั้นๆ โดยการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนที่พึงกระทำต่อระบบการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีฐานะทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของประชาชน เช่น ผู้ที่มีรายได้น้อย ประชาชนที่ยากจน จะไม่มีเวลาสนใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า

คอนเวย์ (Conway, 2000 อ้างถึงใน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553: 42) ที่ได้แบ่งตัวแปรหรือแนวคิดมีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาไว้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจได้แก่ เพศอายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ เชื้อชาติชนกลุ่มน้อย
2. ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม การได้มาซึ่งแนวคิด (Orientation) ทางการเมือง บุคลิกภาพ และการแปลกแยกและการปรับตัวให้ลงรอยกัน (alienation and conformity)

3. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบพรรคการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง วาระทางนโยบายและการรณรงค์ทางการเมือง สื่อมวลชนและองค์การ

4. โครงสร้างทางกฎหมาย ซึ่งรวมถึงการทำบัญชีรายชื่อและกฎหมายเลือกตั้ง กระบวนการในการเลือกตั้ง รวมทั้งโอกาสในรูปแบบอื่นๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ชลัช จงสืบพันธ์ (2550: 324) ได้สรุปถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นนั้น ปัจจัยต่างๆ นั้นแยกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่
 - 1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน กลุ่มเชื้อชาติ
 - 1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา
 - 1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพเกิดจากพันธุกรรมแรงขับ การกล่อมเกลาทางการเมือง ความต้องการทางจิตและสรีระ
 2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และปทัสถานของแต่ละสังคม
 3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง เช่น แนวคิดและปรัชญาของระบบการเมือง การเปิดโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน
 4. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง เช่น ความใกล้ชิดกับปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและการใช้สอยต่างๆ
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และ ถวิลาดี บุรีกุล (2550: 65-66) กล่าวว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ขึ้นกับขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ นั้นๆ ด้วย จากการสำรวจของสถาบันพระปกเกล้าเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน

การดำเนินกิจกรรมและความถี่กิจกรรม และนำคะแนนมาจัดกลุ่มของการมีส่วนร่วมและแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ(1) กลุ่มที่สนใจและมีส่วนร่วมน้อยหรือกลุ่มผู้ดู(Onlooker) ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความสนใจต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แสดงตนเป็นผู้สนใจทางการเมืองโดยพูดคุยเรื่องการเมือง ไปลงคะแนนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ พยายามชักจูงให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับจุดยืนทางการเมืองของตน และร่วมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง (2) กลุ่มที่สนใจและมีส่วนร่วมปานกลางระดับผู้มีส่วนร่วม (Participants) ได้แก่ กลุ่มที่มีการติดต่อกับนักการเมือง เคยบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ร่วมชุมนุมฟังการหาเสียง/แนะนำตัว หรือเข้าร่วมในเวทีสาธารณะ มีการรวมตัวกับคนอื่นเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (3) กลุ่มที่สนใจและมีส่วนร่วมสูงหรือระดับนักกิจกรรม(Activists) ได้แก่ การเป็นผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ การมีตำแหน่งและทำงานเต็มเวลาให้แก่พรรคการเมือง การได้รับเสนอชื่อให้เข้าแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งทางการเมืองและการได้รับตำแหน่งทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมน้อยหรือระดับผู้ดู ร้อยละ 50.4 มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสนใจและมีส่วนร่วมปานกลางหรือระดับผู้มีส่วนร่วมร้อยละ 47.3 และมีเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้น ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสนใจและมีส่วนร่วมมากหรือนักกิจกรรม โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงลำดับความสำคัญ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
2. ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง
3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม
4. การอาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท
5. ความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล

โดยที่ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การได้รับข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งกล่าวได้ว่า ประชาชนที่ได้รับข่าวสาร สนใจ เข้าใจ มีความรู้ และมีความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล จะทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย

อาชญวิษณุ หุมพงษ์ศักดิ์ (2556) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.59, S.D. = 0.51$) โดยกิจกรรมที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมา ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม

ทางการเมือง การจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การชุมนุมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การศึกษา อายุ และการดำเนินงานของภาครัฐ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.53 ตัวเป็นอิสระร่วม 4 ตัว สามารถพยากรณ์การผันแปรได้ ร้อยละ 28 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Y = 1.272 + .327(INF) - .386(EDU) + .005(AGE) + .046(GOV)$$

$$X = .0498(INF) - .176(EDU) + .138(AGE) + .118(GOV)$$

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำคู่มือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมชัดเจนเข้าใจง่าย และประชาชนนำไปปฏิบัติได้จริงควรสร้างเครือข่ายภาคประชาชนและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้สามารถนำแนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมไปเสริมสร้างประชาชนให้เกิดอุดมการณ์ทางการเมืองและสำนักทางการเมืองควรส่งเสริม กิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองของชุมชนและควรสร้างแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ ด้านประชาธิปไตยเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศเป็นแห่งการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างชุมชนสร้างกิจกรรมเผยแพร่ความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม การรับข่าวสารทางการเมือง ความสนใจทางการเมืองและความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ของนักวิชาการข้างต้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้โดยสรุปได้ดังตารางที่ 2. 1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเด็นนักวิชาการและนักวิจัยศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	ประเด็น/ข้อค้นพบ
แมคคอสกี้ (McClosky, 1968)	<p>ปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ การเลื่อนฐานะทางสังคม โดยทั่วไปบุคคลที่มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาคดี ผู้มีสถานภาพทางอาชีพและรายได้ดี 2. ด้านจิตวิทยา คือ การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อสนองความต้องการต่างๆ เช่น อำนาจ สถานภาพทางสังคม การยอมรับทางสังคม 3. ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง ความสนใจทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง
ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พลเมืองธรรมดาที่ไม่ใช่ข้าราชการเมืองอาชีพ จะเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะเป็นช่วงๆ ไม่ต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่นๆ 2. การแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ตลอดจนสถาบันการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย 3. การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งด้วยความสมัครใจ เกิดจากความเข้าใจเรื่องระบบการเมือง เพราะเชื่อว่าการที่ตนมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม 4. การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถูกระดมหรือได้รับการกระตุ้นจากเหตุปัจจัยต่างๆ เช่น การถูกชักจูง การให้อามิสสินจ้าง หรือรางวัลตอบแทน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	ประเด็น/ข้อค้นพบ
รอต และวิลสัน (Roth and Wilson,1976)	<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง มี 3 ประการ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ทักษะทางการเมือง การรับรู้หน้าที่ของพลเมือง ความเชื่อ และลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคล 2. สภาพการณ์ทางการเมือง รวมทั้งการเปิดรับข่าวสารการเมืองผ่านสื่อมวลชน หรือการติดต่อส่วนบุคคล 3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม
มิลเบรธ และ โกล (Milbrath and Goel,1977)	<p>ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีอยู่ 2 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะของระบบสังคมและสภาพทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมือง สื่อสารมวลชน การติดต่อบุคคล และการเข้าร่วมกลุ่มของบุคคล 2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ ลักษณะบุคลิกภาพ ความรู้ ความสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง
โรเบิร์ต เอ ดาร์ล (Robert A.Dahl,1982)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ไม่สนใจทางการเมืองหรือสนใจทางการเมืองน้อย ได้แก่ ผู้ที่มีความเฉยเมย ทางการเมือง ไม่สนใจที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือกระบวนการทางการเมือง เช่น ไม่สนใจไปลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่สนใจที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง บุคคลเหล่านี้มี ความเชื่อว่าพวกเขาไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2. ผู้สนใจข่าวสารทางการเมืองจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตน 3. การที่บุคคลบางคนพยายามแสวงหาอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เขามีอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองมากกว่า บุคคลเหล่านี้จะแสวงหาอิทธิพลเพื่อผลทางด้านนโยบาย ระเบียบข้อบังคับและการตัดสินใจในการใช้บังคับกฎหมายของรัฐ การแสวงหาอำนาจเพื่อประโยชน์ ในการยึดครองทรัพยากรทางการเมือง

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	ประเด็น/ข้อค้นพบ
อัลมอนต์ และพาวเวล (Almond and Powell, 1986)	ความรู้ความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมือง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัจจัยนำเข้าในระบบการเมือง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัจจัยนำออกในระบบการเมือง และความรู้ความเข้าใจของตนเองในฐานะประชาชนคนหนึ่ง
คอนเวย์ (Conway, 2000)	ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีอยู่ 4 ประการ คือ 1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ 2. ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ความเชื่อ ทักษะคิด ค่านิยม 3. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง ภาวะทางนโยบายและการรณรงค์ทางการเมือง สื่อมวลชน 4. โครงสร้างทางกฎหมาย
สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2549)	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ 1. ระบบการเมือง 2. วัฒนธรรมทางการเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทางการเมือง 3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม มีอิทธิพลเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น ผู้ที่รายได้น้อย ประชาชนที่ยากจน จะไม่มีเวลามาสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีเศรษฐกิจดี จะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า
ชลัช จงสืบพันธ์ (2550)	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ 1. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม ชนชั้นทางสังคม บุคลิกภาพ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	ประเด็น/ข้อค้นพบ
	2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม 3. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง 4. ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจการเมือง สังคม
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2550)	1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง 2. ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง 3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม 4. การอาศัยอยู่ในเขตเมือง ชนบท 5. ความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล
สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553)	สาเหตุที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีดังนี้ 1. กระบวนการสร้างความทันสมัย 2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น 3. อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ปัญญาชน ได้เข้าไปมีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในฐานะราษฎร และอิทธิพลจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ มีผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง 4. ความขัดแย้งระหว่างผู้นำทางการเมือง 5. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทางการเมืองมากก็เป็นสาเหตุสำคัญอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	ประเด็น/ข้อค้นพบ
<p>อาชัญวิษณุ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556)</p>	<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง 2. การศึกษา 3. การดำเนินงานของภาครัฐ

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ร.บ.	การสังเคราะห์แนวคิด การมีส่วนร่วมทาง การเมืองของ ประชาชน	นักวิชาการ											รวม ความถี่ ¹	
		แมคคอสกี (McClosky, 1968)	โรเบิร์ต เอ. ดาร์ล (Robert A. Dahl, 1982)	รอต และ วิลสัน (Roth and Wilson, 1976)	ฮันติงตัน และ เนลสัน (Huntington and Nelson, 1976)	มิลเบรธ และ โกลด์ (Milbrath and Goel, 1977)	อัลมอนต์ และ พาวเวล (Almond and Powell, 1986)	คอนเวย์ (Conway, 2000)	สมบัติ ธีระชัยวงศ์ (2549)	ชัชชัย จงส์บพันธ์ (2550)	บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถาวรดี บริกุล (2550)	สิทธิพันธ์ พุทธหุณ (2553)		อาชญวิทย์ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556)
1	ด้านสิ่งแวดล้อม	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	3
2	ด้านจิตวิทยา	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	2
3	ด้านเศรษฐกิจและสังคม	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	6
4	ความรู้ความเข้าใจ ทางการเมือง	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	7
5	โครงสร้างทางกฎหมาย	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	1
6	ระบบการเมือง	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	2
7	วัฒนธรรมทางการเมือง	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	2
8	ข่าวสารและความ สนใจทางการเมือง	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	6
9	การอาศัยอยู่ในเขตเมือง ชนบท	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1
10	ความพอใจต่อการ ทำงานของรัฐบาล	-	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	6
11	การถูกระดม	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	1

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากตารางข้างต้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถค้นพบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สามารถนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เรื่อง การบริหารการเลือกตั้งโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่สำคัญคือ

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976) กล่าวว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งด้วยความสมัครใจ อันเกิดจากความเข้าใจเรื่องระบบการเมือง สอดคล้องกับ มิลเบรธ และโกแอล (Milbrath and Goel, 1977) อัลมอนด์ และพาวเวล (Almond and Powell, 1986) แมคคอสกี้ (McClosky, 1968) กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจในที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองของตน โดยส่วนรวม และส่วนตน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ โรเบิร์ต เอ ดาร์ล (Robert A. Dahl, 1982) กล่าวว่า ผู้ที่ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เพราะบุคคลเหล่านี้มีความเชื่อว่าพวกเขาไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รอท และวิลสัน (Roth and Wilson, 1976) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถวิลวดี บุรีกุล (2550) ชลัช จงสืบทพันธ์ (2550) และอาชญวิษณุ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556)
2. ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ มิลเบรธ และโกแอล (Milbrath and Goel, 1977) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง มีการชักชวนให้ผู้อื่นเสวนาเรื่องการเมือง และการที่หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีการถ่ายทอดข่าวสารและความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ทางการเมืองมากขึ้น ก็มีส่วนทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สอดคล้องกับ สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553) อิทธิพลจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และโรเบิร์ต เอ ดาร์ล (Robert A. Dahl, 1982) กล่าวว่า ผู้สนใจข่าวสารทางการเมืองจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของชลัช จงสืบทพันธ์ (2550) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถวิลวดี บุรีกุล (2550) และอาชญวิษณุ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556) กล่าวว่า ปัจจัยด้านข่าวสารทางการเมือง เป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล บทบาทของข่าวสารการเมืองมีส่วนช่วยทำให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์

3. เศรษฐกิจและสังคม ได้สังเคราะห์มาจาก แนวคิดของ ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976) แมคคอสกี้ (McClosky, 1968) และลิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553) กล่าวว่า ผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และมีโอกาส (เวลาและความพร้อม) แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของรอต และวิลสัน (Roth and Wilson, 1976) คอนเวย์ (Conway, 2000) สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2549) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถวิลวดี บุรีกุล (2550) ลิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553) กล่าวว่า การศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของคนที่พึงกระทำต่อระบบการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ สถานะทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิเช่น ผู้ที่มีรายได้น้อย ประชาชนที่ยากจนจะไม่มีเวลาสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิต ในขณะที่ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า

4. การดำเนินงานของภาครัฐ ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976) โรเบิร์ต เอ.ดาร์ล (Robert A. Dahl, 1982) กล่าวว่า การแสดงออก เพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล สอดคล้องกับ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2549) ลิทธิพันธ์ พุทธหุน (2553) บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถวิลวดี บุรีกุล (2550) และอัญญวิษณุ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556) กล่าวว่า ความตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมี ต่อตนเอง ส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขา ต้องการ อาทิเช่น การบริการของรัฐในด้านสาธารณสุข โภค ถนน ไฟฟ้า

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในสังคมสมัยใหม่การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้รับการยอมรับในฐานะ การปกครองที่การยอมรับอำนาจของประชาชนที่สามารถมีผลต่อระบบและกระบวนการทางการเมือง ทั้งนี้อาจจำแนกรูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยออกเป็น ประเภท คือประชาธิปไตย ทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมมีเสียง ในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารประเทศได้โดยตรง ในรูปของการรวมกลุ่มกันชุมนุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งพบเห็นได้บางรัฐเล็กๆ ในสวิสเซอร์แลนด์ใน ปัจจุบันหรือย้อนหลังลงไปถึงยุคกรีกโบราณ (Ancient Greek) ที่ได้รับการกล่าวถึงในฐานะ ต้นแบบแห่งประชาธิปไตยทางตรง แต่ด้วยข้อจำกัดของสังคมสมัยใหม่ ทั้งในเชิงโครงสร้าง ความ สลับซับซ้อนของสังคมและปริมาณคนในสังคมที่มากขึ้นประชาชนทุกคน จึงไม่อาจสามารถ

เข้าไปมีส่วนในการปกครองตนเองได้ทั้งหมด ทั้งยังเป็นการยากลำบากในทางปฏิบัติที่จะสร้าง กลไกรองรับการแสดงส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนทั้งหมดในสังคมได้อย่างรัดกุม จึงได้เกิดรูปแบบของประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่ง คือ ประชาธิปไตยโดยการใช้อำนาจทางอ้อม ของประชาชนผ่านผู้แทน (Representative Democracy) เพื่อใช้อำนาจทางการบริหารปกครองไม่ว่าจะผ่านระบบรัฐสภาหรือไม่ก็ตาม

ในบรรดากระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนในการใช้อำนาจทางการเมืองแทน ประชาชนนั้นเป็นที่ยอมรับว่าการเลือกตั้ง (Election) เป็นรูปแบบพื้นฐานที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ รูปแบบอันหลากหลายของการให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน การเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ สะท้อนแสดงออกซึ่งเจตจำนง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการส่งบุคคลหรือ คณะบุคคลเชิงกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์และแนวนโยบายในการใช้อำนาจอันสอดคล้องกับ ความต้องการของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด รวมตลอดจนถึง การตัดสินใจในนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นองค์รวมโดยมีพื้นฐานอยู่ ที่การสร้างคามกินดีอยู่ดีให้กับประชาชน ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การเลือกตั้งจึง เป็นเครื่องมืออันสำคัญและเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถแสวงหาทางเลือกในการปกครองและ สนองความต้องการของเขเองพิจารณาในทางทฤษฎี การเลือกตั้งถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง ในกระบวนการทางการเมือง ที่เป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ สำคัญอันหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่งคณะบุคคลใดจะได้ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และประเทศ จะเป็นไปในแนวทางใดก็ด้วยความเห็นชอบหรือฉันทานุมัติของประชาชนส่วนใหญ่จาก กระบวนการเลือกตั้ง

ความหมายของการเลือกตั้ง

นักวิชาการหลายท่าน กล่าวถึงการเลือกตั้งและความหมายของการเลือกตั้ง ไว้ดังนี้ เดวิด บัทเลอร์ และคณะ (David Butler and Others, 1981: 216) ได้ให้ความหมาย ของการเลือกตั้งไว้ว่าหมายถึง การเลือกตั้งเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้แก่ สามัญชนโดยทั่วไป และการมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทั่วไป ในกิจการสาธารณะของการเลือกตั้งครั้งนั้น ที่ได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งถึงความเป็นพลเมือง

นฤมล จันทสุวรรณ (2547: 20) ได้ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดย อิสระว่าจะเลือกผู้ใด เป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตย บริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะ ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนน

เสียงส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคล ดำเนินการบริหารและปกครองประเทศ

เจลิมพร แสงมณี (2549: 13) ได้ให้ความหมายของการเลือกตั้ง(Election) ไว้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตน เข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมด มีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน ให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง

ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 1084) ได้ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่าหมายถึง การเลือกสรรบุคคลให้เป็นผู้แทนหรือให้ดำรงตำแหน่งด้วยการออกเสียงลงคะแนน เช่น เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกตั้งกรรมการ

สรุปได้ว่าการเลือกตั้ง เป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งตัวแทนของตน ให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคล ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อไปทำหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารกิจการของประเทศ รักษาผลประโยชน์ของประชาชนและสร้างความชอบธรรมให้กับประชาชน เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน โดยส่วนรวม โดยผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง (participation) ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เลือกผู้แทนที่มโนโบายตรงกับความต้องการของตนเองให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรม เพื่อลดความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง หรือการสืบทอดอำนาจ และเป็นกลไกที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักอยู่เสมอว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้ที่กำหนดอนาคตทางการเมืองของตน ด้วยการเลือกตั้งหรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนอีก ดังนั้น การเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยประชาชนจะ สำนึกถึงความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง ซึ่งต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้แทน เลือกรูปแบบ และวิธีดำเนินการปกครองเลือกนโยบายสาธารณะ เลือกระบบเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะเอื้อต่อการธำรงไว้ และบูรณาการทางการเมืองที่พึงปรารถนา และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น

การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย ดังนั้น เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนและบรรลุวัตถุประสงค์

ของแต่ละประเทศ จึงต้องพัฒนาปรับปรุงหรือปฏิรูประบบและกระบวนการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองสังคม และเศรษฐกิจในปัจจุบัน (เฟื่องทิพย์ ชัยโถม; 3544

หลักเกณฑ์การเลือกตั้ง

หลักการเลือกตั้งที่เป็นสากลนั้น ขอมรรับกันตามปฏิญญาสากลว่าด้วยมนุษยชน (Declaration of Human Right, 1948) มาตรา 21 ระบุว่า

1. Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through chosen representative.
2. Everyone has the right of equal access to public service in his country.
3. The will of the people shall be the basis of the authority of government ; this will shall be expressed in periodic and genuine elections which shall be universal and equal suffrage and shall be held by secret vote or by equivalent free voting procedures.

ปฏิญญานี้ให้หลักการสำคัญไว้ว่า การเลือกตั้งที่เป็นกลางและมีคุณภาพสูงจะต้องเป็นการเลือกตั้งอย่างลับ (Secret) อิสระเสรี (Freedom) เป็นนาระ (Preiodic) อย่างเสมอภาค (Equal suffrage) เป็นการทั่วไป(Universal suffrage) และเป็นการเลือกตั้งที่แท้จริง(Genuine election) (วัชรรา ไชยราช, 2544)

1. หลักการลงคะแนนลับ(Secret Voting) หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด เอกสิทธิ์นี้จะได้รับการปกป้องพิทักษ์ก็โดยการออกเสียงลับโดยผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ปราศจากการข่มขู่ บีบคั้นจากอิทธิพลใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง
2. หลักความอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom of Election) กล่าวคือ การออกเสียงเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยอิสระปราศจากการบังคับหรือกระทำการใดๆ ที่เป็นเหตุให้การเลือกตั้งถูกบิดเบือนไปจากเจตจำนงที่แท้จริงของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
3. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา(Preiodic Election) โดยจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งที่แน่นอน อาทิเช่น กำหนดให้มีการเลือกตั้งโดยปกติทุก 4 ปี หรือ 5 ปี เป็นต้น
4. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริงหรือการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Genuine election) กล่าวคือ รัฐบาลมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ตามกฎหมาย และจัดให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกตั้งของตนให้ได้มากที่สุด รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้หากการเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยบริสุทธิ์อย่างแท้จริง
5. หลักการออกเสียงทั่วไป(Universal suffrage) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึง เว้นแต่มีข้อจำกัดอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป อาทิเช่น ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่เด็กและบุคคลที่มีจิตบกพร่อง เป็นต้น

6. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal Suffrage) หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิคนละหนึ่งเสียง และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีน้ำหนักเท่ากัน

สำหรับวิธีการเลือกตั้ง แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election) หมายถึง การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนตนให้เป็นผู้แทนได้โดยตรง

2. การเลือกตั้งโดยอ้อม (Indirect Election) หมายถึง การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเสียงเลือกบุคคล หรือสภาเสียงชั้นหนึ่งก่อนบุคคล หรือสภาดังกล่าว จึงลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนราษฎรอีกชั้นหนึ่งเป็นรอบที่สอง

สรุปได้ว่าการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เลือกรูปแบบ และวิธีดำเนินการปกครอง เลือกนโยบายสาธารณะ เลือกระบบเศรษฐกิจ และจะเอื้อต่อการสร้างไว้ และบูรณาการทางการเมืองที่พึงปรารถนา รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น อันก่อให้เกิดผลดีแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ภายใต้การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรทางการเมือง ตามระบอบประชาธิปไตย และถือว่าเป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของประชาชนทุกคน

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือที่ใช้ชื่อย่อว่า กกต. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และยังได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งต้องคัดเลือกจากบุคคลที่มีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือ สรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินการกิจของพรรคการเมือง ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (กกต.จว.) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (ผอ.กกต.จว.) และพนักงานของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ประพันธ์ นัยโกวิท 2550: 30-50) กล่าวว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีดังนี้

1. งานด้านการบริหารการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามมาตรา 235 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการจัดการเลือกตั้งนั้น ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546
2. งานด้านสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามมาตรา 236 (5) (6) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกอบมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 การคัดค้านการเลือกตั้ง ตามมาตรา 238 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกอบมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550
3. งานด้านการกำกับและสนับสนุนพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับและสนับสนุนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550
4. งานด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ถือเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และได้มีการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้
 - 4.1 บทบาทหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานงาน กับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์กรเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามมาตรา 236 (8) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

4.2 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่รับมอบหมาย ตามมาตรา 236 วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนและส่งเสริมการตรวจสอบการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเครือข่ายภาคประชาชน จึงได้กำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรเอกชน นิสิต นักศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งในส่วนต่างๆ ได้แก่ การเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การตรวจสอบการเลือกตั้ง การสังเกตการณ์การเลือกตั้ง การณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

สรุปได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาท อำนาจหน้าที่ และภารกิจที่สำคัญในการบริหารจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งการจัดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญของการได้คนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่อำนาจทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ทั้งนี้การที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจและการเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้อย่างยั่งยืนสืบไป

ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ตามมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 11/2557 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เรื่อง การสิ้นสุดชั่วคราวของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และได้กำหนดให้องค์กรอิสระ และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ประกอบประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (เฉพาะ) ฉบับที่ 24/2557 เรื่อง ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ต่อไป ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2557 เพื่อให้องค์กรอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2550 ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ต่อไป จนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลง

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 10, 14 และ 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2557: 8-26) ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือสนับสนุนองค์กรเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน

เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้ง

2. แต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะอนุกรรมการ บุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายได้

3. อำนวยการการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ รวมทั้งสนับสนุนการสรุทหาสมาชิกวุฒิสภาที่กระทำภายในจังหวัดนั้น เสนอแนะการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

4. เสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรุทหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 สรุทได้ดังนี้

1. งานอำนวยการ มีหน้าที่ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับ งานการประชุม การจัดทำแผนงาน โครงการ แผนปฏิบัติงาน การจัดทำคำของบประมาณรายจ่าย การเบิกจ่ายงบประมาณ รวบรวมจัดทำระบบข้อมูลสนเทศ ดำเนินงานเกี่ยวกับงานสารบรรณและงานธุรการทั่วไป งานพัสดุ ครุภัณฑ์ งานบัญชี การบริหารงานบุคคล ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นและการปฏิบัติงานร่วมกับงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย รวมทั้งงานที่มีได้ อยู่ในความรับผิดชอบของงานอื่น โดยเฉพาะ

2. งานจัดการเลือกตั้ง มีหน้าที่ประสานงานและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมาย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การลงคะแนนเสียงถอดถอน รวมทั้งการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบ กำกับดูแล

การเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

3 . งานพรรคการเมือง มีหน้าที่ประสานงานและตรวจสอบ สนับสนุนการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมืองในเขตจังหวัด เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

4 . งานการมีส่วนร่วม มีหน้าที่ให้การศึกษาริเริ่มรู้การรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและการเลือกตั้งแก่ประชาชน รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชน คณะบุคคล องค์กรเอกชน และประชาคมจังหวัด มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองและการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. งานสืบสวนสอบสวน มีหน้าที่ สืบสวนสอบสวน วินิจฉัยและการคัดค้านเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ตาม ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ. 2552 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. อำนาจการการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติที่กระทำภายในจังหวัดนั้น
2. เสนอแนะการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งที่ใช้วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง
3. รวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง
4. เสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ

5. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานประจำปีรวมทั้งแผนหรือโครงการเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

นอกจากนี้ มีนักวิชาการหลายท่านที่สนใจทำศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้
 ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

พบว่า ประชาชนคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ในด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านความสนใจทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจและด้านกระบวนการจัดการเลือกตั้งของ กกต. ประจำจังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กฎหมายกำหนด (บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในหมวด รัฐสภา ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง) โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งซึ่งรวมถึงการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการตรวจสอบการเลือกตั้งต่อไป

มัลลิกา นิมพาลี (2554) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลุดสูงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลุดสูงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ ด้านการเมืองการเลือกตั้ง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ตามลำดับ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลุดสูงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ รองลงมาคือ ควรให้มีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้มากกว่านี้และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบและติดตามการดำเนินการ ตามลำดับ

สุชาดา เหมะธูรินทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากรในการจัดการเลือกตั้ง รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเลือกตั้ง ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งของประชาชนตามลำดับ

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกการเลือกตั้ง ควบคุม กำกับดูแลการจัดการเลือกตั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การสืบสวนสอบสวน วินิจฉัย และการคัดค้านเกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้ง รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง

แต่เดิมนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) และเมืองพัทยาต่างก็มีกฎหมายที่ใช้ในการเลือกตั้งเป็นของตนเองหรือบางท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ได้นำเอากฎหมายเลือกตั้งของเทศบาลมาใช้บังคับอนุโลม ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้ง และให้มีอำนาจออกกฎหมายกระทรวง วางระเบียบการลงคะแนนและกิจการอื่นๆ และผู้มีบทบาทอำนาจให้หน้าที่ในการดำเนินการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายเลือกตั้งเดิม คือ กระทรวงมหาดไทย จังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการเลือกตั้งปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงระบบและวิธีการเลือกตั้งท้องถิ่นใหม่ โดยให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเดิมเป็นอย่างมาก คือ มีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการเสนอแนะและให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการเลือกตั้งและให้หัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งมากขึ้นคือให้หัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีบทบาทในฐานะเป็นหนึ่งในคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง เป็นต้น

การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ (มาตรา 6) และตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 กำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 45 วันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นครบวาระหรือภายใน 60 วัน นับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากการครบวาระ (เช่น ดาย ลาออก ถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง) เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นจะเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนและกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น (สถาบันพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง, 2556: 223-259) ดังนี้

1. การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การประกาศให้มีการเลือกตั้ง
4. การประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง
5. การแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง (ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย)
6. การอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง
- 7 . การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- 8 . การดำเนินการรับสมัครเลือกตั้ง
- 9 . การแต่งตั้งตัวแทนผู้สมัคร
- 10 . การประกาศกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียง
- 11 . การลงคะแนนเลือกตั้งและการนับคะแนนเลือกตั้ง
- 12 . การประกาศเปลี่ยนที่เลือกตั้งใหม่ การงดการลงคะแนนเลือกตั้ง การงดการนับคะแนนเลือกตั้ง และการลงคะแนนเลือกตั้งใหม่
- 13 . การประกาศผลการเลือกตั้ง
- 14 . การคัดค้านการเลือกตั้ง
- 15 . การจัดทำทะเบียนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 16 . การเก็บรักษาและทำลายเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2552 : 71-81) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

สำหรับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในกระบวนการเลือกตั้ง สามารถแบ่งเป็นช่วงเวลาดังนี้

1. ก่อนการเลือกตั้ง ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง การสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ

ประเด็นต่างๆ ในเรื่องการเลือกตั้ง การรณรงค์เผยแพร่ให้พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้านให้มีความรู้และเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง การตรวจรายชื่อของตนเองและครอบครัว หรือแม้แต่การสมัครเป็นอาสาสมัครต่างๆ อาทิเช่น สมาชิกพรรคการเมือง อาสาประชาธิปไตย

2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างกาเลือกตั้งได้แก่ การติดตามการหาเสียงของผู้สมัคร ชักชวนให้ประชาชนไปเลือกตั้ง ร่วมสังเกตการณ์ทุจริตการเลือกตั้ง การไปใช้สิทธิการลงคะแนน ร่วมเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ร่วมสมัครเป็นอาสาสมัครขององค์การเอกชนที่ตรวจสอบการเลือกตั้ง ติดตามการนับคะแนน การไม่กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง เช่น ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง

3. กิจกรรมการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้ง ได้แก่ การติดตามผลการเลือกตั้ง ติดตามการจัดตั้งคณะทำงานของผู้บริหาร การอภิปรายการทำงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทน สนับสนุนช่วยเหลือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนให้ผู้แทน เข้าร่วมเป็นกรรมการต่างๆ ตามที่ได้รับการร้องขอ หรือร่วมแสดงพลังกลุ่มในการถอดถอนผู้แทนที่พบว่ามีความผิดที่กระทำผิดศีลธรรมและกฎหมาย

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างอิสระ

แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (สำนักนโยบายและแผน, 2555 : 35-36) เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้บรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจหลักของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมุ่งหวังให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติการจัดการควบคุมการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กระบวนการจัดการเลือกตั้งให้ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยและสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง การมีศักยภาพในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยจิตสำนึกที่เป็นอิสระ สามารถถ่วงดุลองคมนตรีของนักการเมืองทุกระดับได้เหมาะสมเพื่อให้กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนักการเมืองทุกระดับเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงนำไปสู่การใช้อำนาจอันชอบธรรม มีผลการดำเนินงานเป็นที่

ยอมรับและชำระไว้ซึ่งความเชื่อมั่นของประชาชนในการจัดการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติที่สุจริตและเที่ยงธรรมตลอดไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. วิสัยทัศน์ คือ เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการเลือกตั้งทุกระดับ การออกเสียงประชามติที่สังคมยอมรับและเชื่อมั่น และสร้างสถาบันพรรคการเมืองให้เจริญก้าวหน้ามั่นคง

2. พันธกิจ คือ บริหารจัดการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนวินัยและคดีในศาล ให้มีความสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพองค์กร และระบบงานให้มีประสิทธิภาพ

3. ค่านิยมร่วมขององค์กร คือ ในการบรรลุภาพอนาคตภายใต้กรอบวิสัยทัศน์ข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบพึงต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติและการแสดงออกอย่างชัดเจน โดยมีค่านิยมร่วมกันคือ “องค์กรยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้ปฏิบัติงานยึดหลักสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม รู้รักสามัคคี และภักดีต่อองค์กร”

4. เป้าประสงค์หลัก

4.1 ทุกภาคส่วนของสังคมมีความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่ยอมรับ

4.2 บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีความเป็นกลางและเป็นมืออาชีพ ผลการเลือกตั้ง เป็นที่ยอมรับในความสุจริตและเที่ยงธรรมจากทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในและต่างประเทศ

4.3 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

4.4 พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและมีความเป็นสถาบัน ได้รับการยอมรับจากประชาชน

4.5 องค์กรมีระบบบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล บุคลากรมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีกฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การบังคับใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐาน มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทันสมัย สามารถเชื่อมโยงเครือข่าย สนับสนุนการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกภารกิจ

5. ยุทธศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นทิศทางการดำเนินงานระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2560 สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบและกระบวนการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่น ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาระบบและกระบวนการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติให้มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานเลือกตั้ง และการออกเสียงประชามติให้เป็นมืออาชีพ กลยุทธ์ที่ 1.3 พัฒนาเครือข่ายขยายความร่วมมือ และสร้างการยอมรับกระบวนการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ และกลยุทธ์ที่ 1.4 การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งการออกเสียงประชามติเชิงรุกและเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 2.1 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมร่วมพัฒนาประชาธิปไตย การเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองอย่างยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการพรรคการเมืองให้ดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมาย กลยุทธ์ที่ 3.3 สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาสถาบันพรรคการเมือง กลยุทธ์ที่ 3.4 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบ และกระบวนการสืบสวนสอบสวน วินิจฉัย การดำเนินคดีในศาลให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 4.1 การสืบสวนสอบสวน วินิจฉัย การดำเนินคดีในศาลเป็นระบบ และถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย กลยุทธ์ที่ 4.2 พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวน วินิจฉัย และผู้ดำเนินคดีในศาล กลยุทธ์ที่ 4.3 สร้างและพัฒนาเครือข่ายการสืบสวนสอบสวนและการข่าว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 5.1 พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ที่ 5.2

พัฒนาและส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ มีสมรรถนะ และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้บุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรมกลยุทธ์ที่ 5.3 เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการองค์กรกลยุทธ์ที่ 5.4 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริการข้อมูลข่าวสาร กลยุทธ์ที่ 5.5 ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและบริการวิชาการ กลยุทธ์ที่ 5.6 พัฒนาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและกาทำเนนคดีในศาล

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง คือ การที่ทำให้ประชาชนถือว่าการเลือกตั้งเป็นภารกิจที่ต้องให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของประชาชนในฐานะความเป็นพลเมืองที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งด้านต่างๆ อาทิเช่น เข้าร่วมรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเข้าช่วยเหลือปฏิบัติงานในการจัดการเลือกตั้ง การเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การเข้าร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

ตารางที่ 2.3 ประเด็นพระราชบัญญัติ ระเบียบ นักวิชาการ และนักวิจัย ที่เกี่ยวกับการบริหารการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พรบ./ระเบียบ/นักวิชาการ	ประเด็น/ข้อค้นพบ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 (2550)	<p>อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อำนาจการการเลือกตั้ง 2. แต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง 3. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชนในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

พรบ./ระเบียบ/นักวิชาการ	ประเด็น/ข้อค้นพบ
ประพันธ์ นัยโกวิท (2550)	<p>อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. งานด้านการบริหารการเลือกตั้ง 2. งานด้านสืบสวนสอบสวนและวินิจัย 3. งานด้านการกำกับและสนับสนุนพรรคการเมือง 4. งานด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง
<p>ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ. 2552 (2552)</p>	<p>อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อำนาจการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติที่กระทำภายในจังหวัดนั้น 2. เสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ
<p>ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 (2552)</p>	<p>การจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็น 5 งาน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. งานอำนาจการ 2. งานจัดการเลือกตั้ง 3. งานพรรคการเมือง 4. งานการมีส่วนร่วม 5. งานสืบสวนสอบสวน
มัลลิกา ฉิมพาลี (2554)	<p>การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง 2. ด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ 3. ด้านการเมืองการเลือกตั้ง
สุธาดา เหมะธูรินทร์ (2554)	<p>ประสิทธิภาพการบริหารงานเลือกตั้ง มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านบุคลากรในการจัดการเลือกตั้ง 2. ด้านการบริหารจัดการเลือกตั้ง

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

พรบ./ระเบียบ/นักวิชาการ	ประเด็น/ข้อค้นพบ
	3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน 4. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งของประชาชน
แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 (2556)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. ส่งเสริมภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมร่วมพัฒนาประชาธิปไตย การเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ตารางที่ 2.4 การสังเคราะห์การบริหารจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่	การสังเคราะห์แนวคิดการบริหารจัดการเลือกตั้ง	พรบ./ระเบียบ/นักวิชาการ							รวมความถี่
		พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 (2550)	ประพันธ์ นัยโกวิท (2550)	มัลลิกา นิยมพาลี (2554)	ระเบียบ กกต. ว่าด้วย กกต.จว. และ ผอ.กต.จว. พ.ศ. 2552 (2552)	ระเบียบ กกต. ว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของ สนง.กกต. พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 (2552)	สุทธดา เหมะรุรินทร์ (2554)	แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 (2556)	
1	การบริหารจัดการเลือกตั้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	6
2	บุคลากรในการจัดเลือกตั้ง	✓	-	-	✓	✓	✓	-	4
3	การรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง	✓	-	✓	-	-	-	✓	3

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	การสังเคราะห์แนวคิด การบริหาร การเลือกตั้ง	พรบ./ระเบียบ/นีกวิชาการ						รวม ความถี่	
		พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 (2550)	ประพันธ์ นัยโกวิท (2550)	มัลลิกา ทิมพาลี (2554)	ระเบียบ กกต. ว่าด้วย กกต.จว. และ ผอ.กกต.จว. พ.ศ. 2552 (2552)	ระเบียบ กกต. ว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของ ส.นง.กกต. พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 (2552)	สุชาติ เหมะฐิรินทร์ (2554)		แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 (2556)
4	การมีส่วนร่วมในการ เลือกตั้งของประชาชน	✓	✓	-	-	-	✓	-	4
5	การสืบสวนสอบสวน	-	✓	-	-	✓	-	-	2
6	การสนับสนุนพรรค การเมือง	-	✓	-	-	✓	-	-	2
7	การตรวจสอบการเลือกตั้ง	-	-	✓	-	-	-	-	1

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากการสรุปแนวคิดดังตารางดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์การบริหารการเลือกตั้ง
ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้จากภารกิจ ตามอำนาจหน้าที่
ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 แก้ไข
เพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหาร
ท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 - 2560 ที่เป็นภารกิจเกี่ยวกับการบริหารการเลือกตั้งและการส่งเสริม
การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการเลือกตั้ง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ อำนาจการเลือกตั้งและบริหารการเลือกตั้ง สอดคล้อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 ที่กำหนดให้งานอำนาจการ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับดำเนินการเกี่ยวกับงานพัสดุ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และงานจัดการเลือกตั้ง มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการจัดการเลือกตั้ง สอดคล้องกับ ประพันธ์ นัยโกวิท (2550) ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในงานด้านการบริหารการเลือกตั้ง

2. ด้านบุคลากรในการจัดการเลือกตั้ง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่การแต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง สอดคล้องระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 ที่กำหนดให้ งานจัดการเลือกตั้ง มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

3. ด้านการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 ที่กำหนดให้ งานการมีส่วนร่วม มีหน้าที่รับผิดชอบการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้อง แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 (2556) ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เกี่ยวกับ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ ส่งเสริมภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมร่วมพัฒนาประชาธิปไตย การเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของประชาชน ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สอดคล้องระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 ที่กำหนดให้งานการมีส่วนร่วมมีหน้าที่รับผิดชอบประสานและดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง สอดคล้องกับประพันธ์ นัยโกวิท (2550) ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในงานด้านการบริหารการเลือกตั้ง สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556-2560 (2556) ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เกี่ยวกับส่งเสริม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ข้อมูลทั่วไปของเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บริบทของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจังหวัดของภาคกลาง แต่พื้นที่อยู่ตอนบนของภาคใต้ หรือจะเรียกว่าเป็นประตูก่อนสู่จังหวัดภาคใต้ คนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นสังคมชนบท มีผู้คนจากหลายจังหวัดได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในจังหวัดเป็นจำนวนมาก แต่คนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 98 นับถือพุทธศาสนา สภาพทางสังคมในจังหวัดแต่ละชุมชนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

สภาพพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าทางด้านทิศตะวันตก มีพื้นที่เป็นแนวยาวขนานด้วยทิวเขาตะนาวศรี ยาวประมาณ 286 กิโลเมตร และทางด้านทิศตะวันออก เป็นแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยยาวประมาณ 251 กิโลเมตร มียอดเขาสูงสุด 1,253 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีพื้นที่ทั้งหมด รวม 6,367.62 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,979,762.50 ไร่

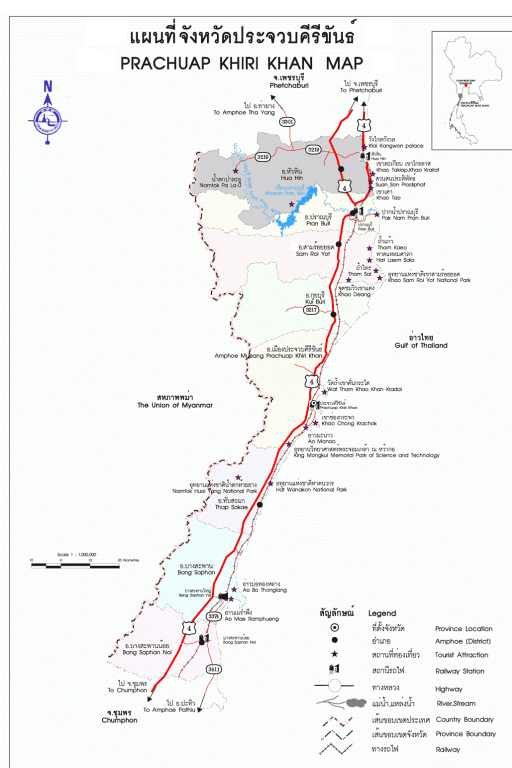
พื้นที่โดยทั่วไป

ลักษณะเป็นแนวเขากระจายอยู่ทั่วไปในแนวเหนือใต้จนถึงที่ราบชายฝั่งทะเลมีพื้นที่แคบๆ ติดอ่าวไทยที่ระดับความสูง ประมาณ 1-5 เมตร ยกเว้นบริเวณแหลมมะค่า อำเภอเมือง และฝั่งแดง อำเภอบางสะพานน้อย ชายฝั่งทะเลเป็นแนวผาชันยาว สูงจากระดับน้ำทะเล 3-20 เมตร ทางตอนเหนือของจังหวัดมีแนวเขาทางตะวันออกใกล้ที่ราบชายฝั่งทะเลต่อเนื่องจากจังหวัดเพชรบุรี ผ่านอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี เป็นทิวเขาหินแปรแกรนิตไนส์ จนถึงอุทยานแห่งชาติ

เขาสามร้อยยอด ซึ่งเป็นภูเขาหินปูนสูงเด่นล้อมรอบด้วยที่ราบลุ่มลาดชันเก่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยว
ธรรมชาติที่สวยงาม

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ จดเขตอำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง และอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
ทิศใต้ จดเขตอำเภอปะทิว และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก จดเขตประเทศเมียนมาร์

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองท้องที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 61 แห่งแก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
2. องค์การบริหารส่วนตำบล 44 แห่ง
3. เทศบาล 16 แห่ง (เทศบาล 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 14 แห่ง)

ตารางที่ 2.5 จำนวนพื้นที่ และประชากร จำแนกเป็นรายเทศบาล

ลำดับ ที่	อำเภอ	รายชื่อเทศบาล	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)
1	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์	14.00	18,380
2	หัวหิน	เทศบาลเมืองหัวหิน	14.36	41,859
3	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลคลองวาฬ	3.00	5,233
4	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบล กม.5	13.51	3,304
5	หัวหิน	เทศบาลตำบลหนองพลับ	12.09	3,203
6	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลปราณบุรี	12.50	15,974
7	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ	4.00	9,031
8	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลเขาน้อย	56.16	16,422
9	สามร้อยยอด	เทศบาลตำบลไร่เก่า	12.50	10,814
10	กุยบุรี	เทศบาลตำบลกุยบุรี	26.90	8,658
11	กุยบุรี	เทศบาลตำบลไร่ใหม่	21.50	7,278
12	ทับสะแก	เทศบาลตำบลทับสะแก	13.10	7,112
13	บางสะพาน	เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ	2.80	2,730
14	บางสะพาน	เทศบาลตำบลบ้านกรูด	10.50	4,254
15	บางสะพาน	เทศบาลตำบลร่อนทอง	39.00	7,060
16	บางสะพานน้อย	เทศบาลตำบลบางสะพานน้อย	10.85	2,903

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิริยา ผลกล้า ๕ ๑ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ อยู่ในระดับปานกลาง

จินตนา บุ่งทอง (2555) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนต่อการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 83.22 เหตุผลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางและวิธีการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไคว-สแควร์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษานี้เป็นสารสนเทศในการวางแผนการรณรงค์การใช้สิทธิในการเลือกตั้งและเป็นแนวทางในการปลูกจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนต่อไป

จิตติพร โพธิ์ทอง (2556) ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดสกลนคร ต่อบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดสกลนครต่อบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสกลนคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดสกลนครต่อบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสกลนคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านงานอำนวยความสะดวก ด้านงานการจัดการเลือกตั้ง ด้านงานการมีส่วนร่วม ด้านงานพรรคการเมือง และด้านงานสืบสวนสอบสวน
3. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดสกลนครต่อบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นดังนี้
 - 3.1 จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่าในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
 - 3.2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านงานอำนวยความสะดวก และด้านงานพรรคการเมืองไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านงานการจัดการเลือกตั้ง ด้านงานการมีส่วนร่วม และด้านงานสืบสวนสอบสวน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 - 3.3 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.4 จำแนกตามรายได้ พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านงานการจัดการเลือกตั้ง ด้านงานการมีส่วนร่วม ด้านงานพรรคการเมือง และด้านงานสืบสวน สอบสวนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านงานอำนาจการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัด ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประชาชนคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ในด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านความสนใจทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้ ความเข้าใจและด้านกระบวนการจัดการเลือกตั้งของ กกต. ประจำจังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กฎหมายกำหนด (บทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในหมวดรัฐสภา ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง) โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการเลือกตั้งซึ่งรวมถึงการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย และการตรวจสอบการเลือกตั้งต่อไป

ชาติรี ลิธิระประเสริฐ (2551) ได้วิจัยเรื่อง ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการจัดการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2549 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งกรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษผลการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีเพศหญิง และเพศชายจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-45 ปี เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 95.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังขาด ความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน ตลอดจนทั้งอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา การบริหาร การจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2549 ได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่างมี ประสิทธิภาพในระดับปานกลาง การรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประชาชน กลุ่มตัวอย่างมีความ เชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพของคณะกรรมการการเลือกตั้งในระดับมาก กระบวนการจัดการ ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในระดับมาก ยกเว้นอุปกรณ์ที่ใช้ในการกาบัตร เช่น ปากกาและโต๊ะควรมีการปรับปรุง เพื่อไม่ให้เกิดบัตรเสีย การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในความ เป็นกลางต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องใน ระดับมาก พฤติกรรมการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาและผู้สนับสนุน (หัวคะแนน) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าพฤติกรรมการหาเสียงต่อไปในทางทุจริตระดับปานกลาง และยังเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนมาก ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองระดับชาติ และพรรคการเมือง ข้อเสนอแนะ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ กับประชาชนอย่างละเอียดชัดเจน ถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา สิทธิและหน้าที่ของ

ประชาชนที่จะเป็นจะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ไปใช้สิทธิของประชาชนที่จะต้องเสียไปหากไม่มีเหตุอันควรที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งควรปรับปรุงการบริหารจัดการและควรเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วม และควรเปิดโอกาสให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภามีความสามารถปราศรัย หาเสียงได้เพื่อป้องกันการพึ่งพานักการเมืองระดับชาติ และพรรคการเมือง

ธนพล กุลเพชรโชติ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมรายด้าน ด้านการเมืองการเลือกตั้งของเทศบาล ด้านภาพแผนพัฒนาเทศบาล และด้านการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน

นัญญิกาล ศรีจันทร์โท (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามเฒ่าสุราษฎร์ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามเฒ่าสุราษฎร์ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามเฒ่าสุราษฎร์ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

บุญรัตน์ วงศ์ใหญ่ (2553) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากที่สุด ร้อยละ 77.70 รองลงมา คือ ประชาชนขาดความเข้าใจทำให้ไม่กล้าเข้าร่วมทางการเมือง เพราะกลัวทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ร้อยละ 67.63 บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ร้อยละ 22.30 และคณะกรรมการการเลือกตั้งวางตัวไม่เป็นกลาง ร้อยละ 20.86 ตามลำดับ สำหรับลำดับสุดท้ายคือการสรรหา คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยใช้ข้อมูลเดิม ไม่ศึกษาข้อมูลให้ชัดเจนก่อนแต่งตั้ง ร้อยละ 11.51

2. ด้านบุคลากร คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนพร้อมทั้งแต่งตั้งอนุกรรมการคณะกรรมการและบุคคลจากข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างทั่วไปจากอำเภอเชียงขวัญ และหน่วยงานราชการอื่น ได้เหมาะสม เพียงพอ

3. ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลพระเจ้าและองค์การบริหารส่วนตำบลหมู้นได้ตั้งงบประมาณรายจ่าย จำนวน 450,000 บาท มีความเหมาะสมและเพียงพอ

4. ด้านกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้ดำเนินการตามกฎหมายระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น อย่างเคร่งครัด

โดยสรุป ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น มีผลต่อการบริหารจัดการเลือกตั้งและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรจัดเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง การสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องเป็นไปโดยความสมัครใจและต้องวางตัวเป็นกลาง

2. ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจการเมืองและการเลือกตั้งท้องถิ่นบ่อย ๆ

3. ต้องบริหารงบประมาณให้โปร่งใส และควรสร้างความตระหนัก ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่ได้รับผิดชอบและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ประเสริฐ สะภา (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ และการแสดงออกซึ่งความต้องการต่างๆ โดยภาพรวมเห็นว่าอยู่ในระดับมาก

ประสงค์ สาวเสม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ทั้งโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และอาชีพ มีผลทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมืองมีส่วนร่วม ทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า ระดับการศึกษา มีผลทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มัลลิกา นิมพาลี (2554) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงเหล็ก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเหลือ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ ด้านการเมืองการเลือกตั้ง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ตามลำดับ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเหลือ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ รองลงมาคือ ควรให้มีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้มากกว่านี้และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบและติดตามการดำเนินการ ตามลำดับ

รังสิวุฒิ ชำนาญงาน (2554) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวดจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการรณรงค์ และการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเมืองการเลือกตั้ง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานมากขึ้น รองลงมาควรเพิ่มงบประมาณพัฒนาชุมชนให้มาก และควรให้เจ้าหน้าที่ออกไปรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนตามลำดับ

ศิริเพชร อมาตрянานท์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลาด จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอลาด จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่มีความสนใจและติดตามการทำงานและการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล และเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยหาเสียงช่วยผู้สมัครที่ตนต้องการให้ได้รับการเลือกตั้ง และเห็นว่าหากมีความพร้อมจะลงสมัครเพื่อรับการเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้เข้ารับฟังการประชุมหรือการชี้แจงการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจากการประชุมชี้แจงของผู้ใหญ่บ้าน ด้านการมีส่วนร่วมในลักษณะการประท้วงหรือทักท้วง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยทักท้วงหรือ

ทักท้วงและไม่เคยมีส่วนร่วมทักท้วงหรือประท้วงการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเมื่อมีการทักท้วงหรือประท้วงประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีกรทักท้วงหรือประท้วงดังกล่าว

สมพิศ สุขแสน (2552: 109) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ พบว่า ด้านความพอใจในนโยบายและการบริหารงาน ประชาชนมีความพอใจในนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น ความพอใจดังกล่าวจะทำให้ลดการต่อต้านทางการเมืองและยังร่วมให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น

สมมาตร มะละลา (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเดช อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของกรรมการชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกิจกรรมย่อยที่พบการมีส่วนร่วมในระดับสูง ได้แก่ การไปร่วมฟัง การหาเสียงเลือกตั้ง การไปช่วยรณรงค์เพื่อให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การพูดคุยหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น การให้การสนับสนุนหรือร่วมมือต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน การติดตามข่าวสารการเมือง การเป็นผู้นำในการจัดงานประเพณีและสำคัญของชาติ การประสานงาน ให้ความร่วมมือกับทางอำเภอในโครงการที่สำคัญ มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคณะกรรมการชุมชน โดยอายุ ตำแหน่งในกรรมการชุมชน และอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในฐานะประชาชนทั่วไป ในฐานะผู้ประสานงานระหว่างชุมชน กับส่วนราชการในฐานะผู้นำการพัฒนาชุมชน และอาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในฐานะประชาชนทั่วไป และในฐานะผู้ประสานงานระหว่างชุมชน กับส่วนราชการ และในฐานะผู้นำการพัฒนาในชุมชน ส่วนระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ในฐานะประชาชนทั่วไปและในฐานะผู้นำชุมชน

สมศักดิ์ น้อยนคร (2550) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงานและด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ กับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลไม่แตกต่างกัน

สุธาดา เหมะธูรินทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคลากรในการจัดการเลือกตั้ง รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเลือกตั้ง ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งของประชาชนตามลำดับ

อมร พุฒคง (2550) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขุ่น อำเภอสิงหนคร จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 26-35 ปี จบการศึกษาขั้นสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 21 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางราชการ/สังคม เป็นกรรมการหมู่บ้าน หรือกรรมการอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลวัดขุ่น ผ่านสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีการติดต่อสื่อสารกับองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขุ่น ผ่านเจ้าหน้าที่ ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผู้มิรายได้ในครอบครัว 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายของครอบครัวต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงเวลาว่างในแต่ละวัน ในห้วงเวลา 13.31 – 16.00 น ส่วนปัจจัยความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลวัดขุ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก

อักษร ทองพลอย (2554) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กรณีเลือกตั้งซ่อม พ.ศ. 2554 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพ รับราชการ รัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท
2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีความคิดเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งมากกว่าไม่มีอิทธิพล ส่วนระบบราชการ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความคิดเห็นว่าไม่มีอิทธิพลมากกว่ามีอิทธิพล

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีอยู่ในระดับมาก ศึกษารายด้านพบว่า ด้านการไปใช้สิทธิ เลือกตั้งท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองเลือกตั้งท้องถิ่น มีส่วนร่วมมาส่วนด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น และด้านการช่วยเหลือและสนับสนุนการเลือกตั้งท้องถิ่น มีส่วนร่วมน้อย

4. จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 4.1) เพศและรายได้ต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีไม่แตกต่างกัน 4.2) ระดับอายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน

5. อิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและระบบราชการมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

อาทิตย์ บุญคง (2550) ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อเทศบาลตำบลดอกคำใต้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย มีอายุระหว่าง 20-49 ปี ขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนมาก มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท และสูงสุดประมาณ 25,000 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่เคยดำรงตำแหน่งในท้องถิ่น และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากเคยเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปของท้องถิ่น โดยไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เคยเข้าร่วมในการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลครั้งหลังสุด แต่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการเข้าชื่อให้สภาเทศบาลออกเทศบัญญัติหรือเข้าชื่อเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาเทศบาลให้พ้นจากตำแหน่ง และไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล

ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลดอกคำใต้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาลตำบลดอกคำใต้มาก

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารงานเทศบาลตำบลดอกคำใต้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้สิทธิ์ทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างมีอยู่ในระดับมาก

ส่วนการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และด้านการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยโดยกลุ่มตัวอย่างมีอยู่ในระดับปานกลาง

อาชญวิษญ์ ชุมพงษ์ศักดิ์ (2556) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.51) โดยกิจกรรมที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมา ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การชุมนุมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การศึกษา อายุ และการดำเนินงานของภาครัฐ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.53 ตัวเป็นอิสระร่วม 4 ตัว สามารถพยากรณ์การผันแปรได้ ร้อยละ 28 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Y = 1.272 + .327(INF) - .386(EDU) + .005(AGE) + .046(GOV)$$

$$X = .0498(INF) - .176(EDU) + .138(AGE) + .118(GOV)$$

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำคู่มือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมชัดเจนเข้าใจง่าย และประชาชนนำไปปฏิบัติได้จริงควรสร้างเครือข่ายภาคประชาชนและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้สามารถนำแนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมไปเสริมสร้างประชาชนให้เกิดอุดมการณ์ทางการเมืองและสำนักทางการเมืองควรส่งเสริม กิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองของชุมชนและควรสร้างแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศเป็นแห่งการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างชุมชนสร้างกิจกรรมเผยแพร่ความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

งานวิจัยต่างประเทศ

เบนสัน และคณะ (Benson อ้างถึงใน วิทยา โลกออนไลน์, 2553 : 46) พบว่า ระดับของบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีลักษณะเป็นบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ส่วนบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่า

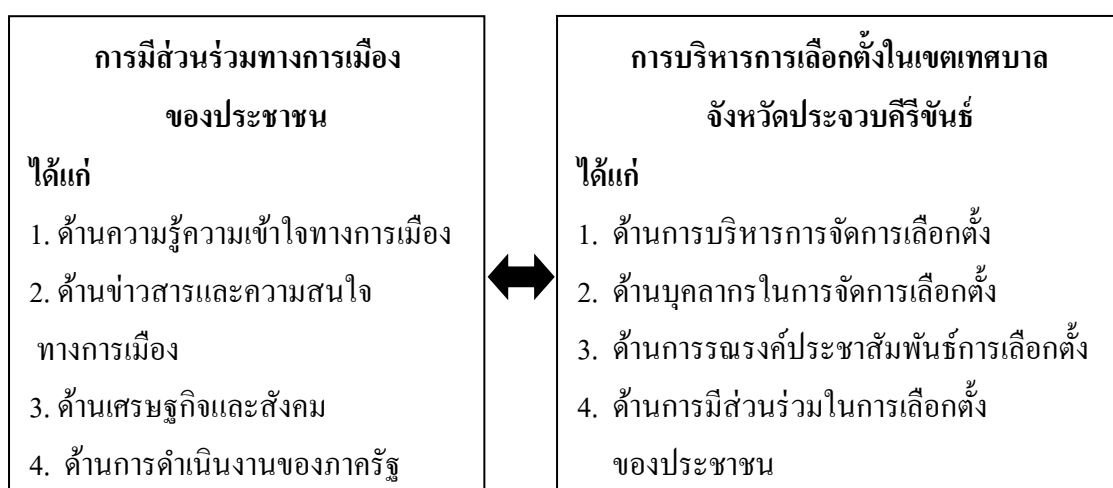
อัลมอนด์ และพาวเวล (Almond and Powell อ้างถึงใน วิทยา โลกออนไลน์, 2553 : 47) ได้ศึกษาสหสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริหารกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลปรากฏว่า

ซึ่งมีการศึกษาสูงยิ่งความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองและทำให้ยังมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย เพราะผู้มีการศึกษาย่อมได้รับข่าวสารการเมืองเข้าใจและวิเคราะห์หาเหตุผลทางการเมือง ได้กว้างมีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวปราศรัย มองว่ามีสมรรถนะทางการเมืองและเป็นสมาชิกองค์กรทางการเมืองมากกว่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารการเลือกตั้งโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัย สืบเคราะห์จากแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักวิชาการที่สอดคล้องกับงานวิจัย ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ด้านข่าวสารและความสนใจทางการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านการดำเนินงานของภาครัฐเป็นตัวแปรต้น และสืบเคราะห์จาก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 และแผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 – 2560 ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารการจัดการเลือกตั้ง ด้านบุคลากรในการจัดการเลือกตั้ง ด้านการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของประชาชน เป็นตัวแปรตาม

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย